

Kemi-Tornion ammattikorkeakoulun kaupan ja kulttuurin alan
aluevaikuttavuus

Kati Pasma

Liiketalouden koulutusohjelman opinnäytetyö
Taloushallinnon suuntautuminen
Tradenomi

TORNIO 2012

TIIVISTELMÄ

KEMI-TORNION AMMATTIKORKEAKOULU

Koulutusohjelma:	Kaupan ja kulttuurin toimiala
Opinnäytetyön tekijä:	Kati Pasma
Opinnäytetyön nimi:	Kemi-Tornion ammattikorkeakoulun kaupan ja kulttuurin alan aluevaikuttavuus
Sivuja (joista liitteitä):	54 (0)
Päiväys:	12.11.2012
Opinnäytetyön ohjaaja:	Mirva Juntti
<p>Opinnäytetyön aiheena on Kemi-Tornion ammattikorkeakoulun kaupan ja kulttuurin alan taloudellinen, koulutuksellinen ja alueellinen vaikuttavuus. Työn tavoitteena on selvittää Kemi-Tornion ammattikorkeakoulun välillinen ja välitön tulo- ja työllisyysvaikutus, sekä miten tulevien aloituspaikkojen leikkaus tulee ammattikorkeakouluun vaikuttamaan.</p> <p>Työn teoriaosassa tarkastellaan Suomen ammattikorkeakoulujärjestelmää, sekä tutustutaan uuteen rahoitusmalliehdotukseen. Opinnäytetyössä käydään läpi vaikuttavuutta käsitteenä ja sen eri määritelmiä, sekä vaikuttavuuden alakäsitteitä. Teoriaosa on toteutettu kirjallisen aineiston pohjalta.</p> <p>Tämä opinnäytetyö tehtiin triangulaatio menetelmällä, jolloin siinä yhdistettiin kvalitatiivista ja kvantitatiivista tutkimusmenetelmää. Empiirisessä osassa tarkastellaan tuloksia erilaisten mittareiden avulla.</p> <p>Pienellä talousalueella toimiva Kemi-Tornion ammattikorkeakoulu on merkittävä työllistäjä alueella. Tämän lisäksi ammattikorkeakoulu tuo alueelle nuoria, jotka mahdollisesti jäävät asumaan alueelle myös valmistumisen jälkeen.</p>	
Asiasanat: vaikuttavuus, tulovaikutus, työllisyysvaikutus, laatu, rahoitus	

ABSTRACT

KEMI-TORNIO UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Degree programme:	Business and Culture
Author:	Kati Pasma
Thesis title :	Kemi-Tornio University of Applied Sciences in the field of trade and culture regional effectiveness
Pages (of which appendixes):	54 (0)
Date:	12.11.2012
Thesis instructor:	Mirva Juntti
☒	<p>The topic of this thesis is the economic, educational and regional effectiveness and impact of the business and culture faculty at Kemi-Tornio University of Applied Sciences. The main objective of this thesis is to find out the direct and indirect income effects and impacts on employment and find out what effects the cuts in the intake of new students will have.</p> <p>The theoretical part deals with the Finnish polytechnic system, as well as discusses the new funding proposal. The thesis discusses the concepts of ‘effects’ and ‘impacts’ and their various definitions, as well as their hyponyms. The theoretical part is based on written research material.</p> <p>The present study was conducted through the triangulation method, i.e. by combining the qualitative and quantitative methods. The empirical part of the thesis analyses the results of a variety of indicators.</p> <p>Kemi-Tornio University of Applied Sciences operates in a small economic region, but it is a notable employer in the region. In addition, the University attracts young people who may stay in the region after their graduation.</p>
Keywords: impact , income effect, employment, quality, finance	

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ

ABSTRACT

SISÄLLYS	4
1 JOHDANTO	5
1.1 Tutkimusongelma, tavoitteet ja rajaus	6
1.2 Kemi-Tornion talousalue	8
2 AMMATTIKORKEAKOULUTUS SUOMESSA	10
2.1 Korkeakoulutuksen hallinto	11
2.2 Ammattikorkeakoulun rahoitus	12
2.3 Tutkimus- ja kehitystyö	15
2.4 Toimeksiantaja	17
2.4.1 Kemi-Tornion ammattikorkeakoulun strategia 2012	20
2.4.2 Tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminta KTAMK:ssa	21
2.4.3 Kemi-Tornionlaakson koulutuskuntayhtymän strategia 2015	21
3 VAIKUTTAVUUS	23
3.1 Tuloksellisuus ja tehokkuus	24
3.2 Ammattikorkeakoulun laatu	25
3.3 Aluevaikuttavuus	26
3.4 Koulutuksen vaikuttavuus	30
3.5 Taloudellinen vaikuttavuus	32
4 ALUEVAIKUTTAVUUDEN MITTARIT	34
4.1 Välitön tulovaikutus	35
4.2 Välillinen tulovaikutus	36
4.3 Välitön työllisyysvaikutus	39
4.4 Välillinen työllisyysvaikutus	39
4.5 Koulutuksen aluevaikutus	41
5 MITTAUSMENETELMÄT	44
6 POHDINTA	46
LÄHTEET	49

1 JOHDANTO

Opinnäytetyöni aiheena on Kemi-Tornion ammattikorkeakoulun (KTAMK) alueellinen, taloudellinen ja koulutuksellinen vaikuttavuus. Opinnäytetyössä tutkitaan KTAMK:n kaupan ja kulttuurin alan aluevaikuttavuutta. Miten kaupan ja kulttuurin alan välittömät ja välilliset tulo- ja työllisyysvaikutukset kohdentuvat Kemi-Tornion talousalueelle.

Opinnäytetyön aihe sai alkunsa, kun opetus ja kulttuuriministeriö päätti lakkauttaa aloituspaikkoja 180 kappaletta (38,1 % aloituspaikoista) Kemi-Tornion ammattikorkeakoulusta. KTAMK oli kärkijoukossa listalla, jossa oli ilmoitettu lakkautettavat aloituspaikat suurimmasta määrästä pienimpään. Kemi-Tornion ammattikorkeakoulu oli listalla ainoana kouluna, jossa vähennys koski yli 30 %:a aloituspaikoista. Koko Pohjois-Suomen alueelta (KTAMK, Oulun ammattikorkeakoulu, Lapin ammattikorkeakoulu ja Kajaanin ammattikorkeakoulu) esitettiin lakkautettavaksi 329 aloituspaikkaa. (Kemi-Tornionlaakson koulutuskuntayhtymä Lappia 2012b.) Valtakunnallisesti on suunnitella noin 2000 aloituspaikan vähentäminen vuonna 2013 (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2012a, 2).

Opetus- ja kulttuuriministeriön laatimassa ammattikorkeakoulujen toimilupien uudistamisessa on tavoitteena parantaa ammattikorkeakoulujen opetuksen, tutkimus ja kehitystoiminnan sekä aluekehittämistoiminnan laatua ja vaikuttavuutta sekä palveluiden tason ja toiminnan tuloksellisuutta (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2012a, 2). Sivistyspoliittinen ministeriryhmä on käsitellyt AMK-uudistusta 24.2.2012. Kehittämissuunnitelman mukaan ammattikorkeakoulujen toimiluvat uudistetaan vuoden 2014 alusta. Yhtenä kriteerinä uudelle toimiluvulle Opetus- ja kulttuuriministeriön mukaan on se, että ammattikorkeakoulun toiminta vastaa alueelliseen ja valtakunnalliseen koulutustarpeeseen. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2012a, 1.)

Lapin ammattikorkeakoulut ja niiden ylläpitäjät ovat asettaneet yhteisen ohjausryhmän, jonka tehtävänä on selvittää Kemi-Tornion ja Rovaniemen ammattikorkeakoulujen yhdistymistä sekä yhtiöittämistä. Yhtenä ohjausryhmän vaatimuksena on säilyttää Kemi-Tornion ammattikorkeakoulun kaupan ja kulttuurin alan koulutus. (Ulapland uutisarkisto 2012.)

Torniossa paikallisten lehtien palstoilla julkaistuissa teksteissä näkemys on yhtenäinen, aloituspaikkoja ei tulisi leikata ehdotettuja määriä. Maaliskuun lopulla ilmoitettiin aloituspaikka vähennyksien helpotuksesta. Kemi-Tornion ammattikorkeakoulu sai helpotusta 40 aloituspaikan verran, silti lopetettavia aloituspaikkoja jäi jäljelle 140 kappaletta.

1.1 Tutkimusongelma, tavoitteet ja rajaus

Tutkimusongelmana Kemi-Tornion ammattikorkeakoulun kaupan ja kulttuurin alan vaikuttavuus koulutuksellisesti sekä taloudellisesti Kemi-Tornion talousalueeseen ja sen kehittymiseen ja työllisyyteen.

Opinnäytetyöni tutkimuskysymykset ovat seuraavat:

- Millainen on Kemi-Tornion kaupan ja kulttuurin alan välitön ja välillinen tulovaikutus talousalueelle?
- Millainen on Kemi-Tornion ammattikorkeakoulun kaupan ja kulttuurin alan välitön ja välillinen työllisyysvaikutus talousalueella?
- Millainen on Kemi-Tornion kaupan ja kulttuurin alan koulutuksen aluevaikutus?

Tutkimus on jaettu viiteen päälukuun. Johdannossa esitellään aihe ja toimeksiantaja. Toisessa luvussa käydään läpi ammattikorkeakoulutusta. Kolmannessa luvussa perehdytään vaikuttavuuteen käsitteenä, sitä miten se tässä tutkimuksessa ymmärretään. Luvuissa 4-5 selvitetään mittausmenetelmät sekä mittarit ja lopuksi luvussa 6 on pohdinta, jossa käsitellään keskeisiä johtopäätöksiä ja tutkimuksen luotettavuutta.

1.2 Tutkimusmenetelmät

Tutkimusmenetelmäksi olen valinnut triangulaation eli kvantitatiivisen ja kvalitatiivisen tutkimusmenetelmän yhdistämisen. Tuomi & Sarajärven (2002, 141–142) ja Saarinen-Kauppinen & Puusniekan (2006) mukaan triangulaatiossa samaa tutkittavaa ilmiötä voidaan lähestyä useammalta eri suunnalta, monimenetelmällisesti. Eskolan & Suoran-

nan (1998, 6-7) mukaan triangulaatiota voidaan käyttää neljästä näkökulmasta, joita ovat aineisto-, tutkija-, teoria-, ja menetelmätriangulaatio. Aineistotriangulaatiossa on useammanlaisia aineistoja. Tutkijatriangulaatiossa on vähintään kaksi tutkijaa. Teoriatriangulaatiossa tutkitaan aineistoa erilaisilla teorioilla. Menetelmätriangulaatiossa on erilaisia aineistonhankinta- ja tutkimusmenetelmiä. (Eskola ym. 1998, 6-7.) Kvantitatiivisen tutkimuksen avulla tehdään työhön mittaristo, jonka tuloksia tutkitaan tarkemmin kvalitatiivisella tutkimuksella (Saarinen-Kauppinen ym. 2006).

Kananen (2008, 10) on kuvannut kvantitatiivisen tutkimusmenetelmän pyrkivän yleistämään. Kvantitatiivinen tutkimus perustuu mittaamiseen, josta saatu aineisto käsitellään tilastollisin menetelmin. Kvantitatiivisessa tutkimusmenetelmässä tavoitellaan perusteltua, luotettavaa ja yleistävää tietoa. Vilkan (2007, 14) mukaan kvantitatiivisen tutkimus pitäisi selittää, kuvata, kartoittaa, vertailla ja ennustaa asioita tai ilmiöitä. Vilka (2007, 14) ja Anttila (2004, 141) kuvaavat kvantitatiivisen tutkimuksen pyrkivän yleistämään ja vastaamaan kysymyksiin kuinka moni, kuinka paljon tai miten usein. Kaikkiin kysymyksiin saadaan vastaus numeerisesti. Kunnollisen tuloksen löytyessä tulee kuitenkin osata tehdä myös oikeanlainen analyysi, tällöin aineiston riittävyyskin tulee ottaa huomioon. Kyselyaineisto ei saa olla pinnallista tai heikosti koottua ja käsiteltyä, sillä tällaisesta aineistosta saatu tieto ei ole luotettavaa. Kvantitatiivisen tutkimuksen tulisi Anttilan mielestä aloittaa tunnetusta teoriasta, heidän mukaansa ajatuksena on testata vallitsevia näkemyksiä ja niiden paikkansapitävyyttä. (Anttila 2004, 141–142.)

Kanasen (2008, 11–13) mukaan kvantitatiivinen tutkimus on prosessi, jossa edetään vaihe kerrallaan tietäen, että jokainen vaihe vaikuttaa seuraavaan vaiheeseen. Tutkimuksen lähtökohtana on ongelma, johon haetaan vastausta. Vastaus saadaan ratkaisemalla tutkimusongelma tiedolla. Kanasen mukaan ensin määritellään tarvittava tieto, sitten ratkaistaan mistä tieto hankitaan ja miten se kerätään. Tutkimustuloksen pitää olla myös luotettava, työssä tulee ottaa kantaa luotettavuuteen eli reliabiliteettiin ja validiteettiin. (Kananen 2008, 11–13.)

Kvalitatiivisessa eli laadullisessa tutkimuksessa perehdytään pieneen määrään tapauksia, jotka analysoidaan mahdollisimman tarkasti ja yksityiskohtaisesti. Tutkimuksen aineiston tieteellisyyden kriteerinä on aineiston laatu. (Eskola & Suoranta 2005, 18.) Aineiston laa-

dullisuuteen viittaa myös Hirsjärvi, Remes & Sajavaara (2007, 160). Heidän mukaansa kvalitatiiviselle tutkimukselle on tyypillistä tarkoituksenmukaisesti valittu kohdejoukko, aineiston käsittely ainutlaatuisina tapauksina ja aineiston tulkitseminen ainutlaatuisen tapauksen mukaisesti. Kvalitatiiviseen tutkimukseen kuuluu kokonaisvaltainen tiedon hankinta. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa tutkija luottaa enemmän omiin havaintoihinsa ja keskusteluihin tutkittavien kanssa kuin mitattuun tietoon. (Hirsjärvi ym. 2007, 160.)

Opinnäytetyössä valitaan sekä laadullisia että määrällisiä mittareita, joiden avulla esitetään tilastoaineistoon ja muuhun olemassa olevaan tietoon pohjautuen Kemi-Tornion ammattikorkeakoulun kaupan- ja kulttuurin alan aluevaikuttavuus. Lähteinä käytetään kirjallisuutta sekä tilastoja, joita tarkastellaan etupäässä vuodelta 2011. Opinnäytetyössä alueellisen vaikuttavuuden selvittämiseksi hyödynnetään jo olemassa olevaa tietoa.

Aluevaikuttavuuden selvittämiseksi pyydettiin olemassa olevia tietoja mm. opintotoimistosta, palkkatoimistosta ja taloustoimistosta sähköpostilla. Lisäksi tarkasteltiin tilastokeskuksen julkisia tietoja internetistä, ammattikorkeakoululakia, Opetus- ja kulttuuriministeriön päätöksiä sekä vuoden 2011 tilinpäätöstä, josta selvitettiin välillinen ja välitön tulovaikutus. Näiden tietojen pohjalta muodostettiin mittaristo, joka sisältää sekä laadullisia että määrällisiä mittareita kuvaamaan koulutuksen, tutkimus-, kehitys-, ja innovaationtyön sekä aluekehittämistyön aluevaikuttavuutta. Mittareiden pohjalta laadittiin taulukoita ja kaavioita. Lopuksi taulukot ja kaaviot tulkittiin sanalliseen muotoon.

1.2 Kemi-Tornion talousalue

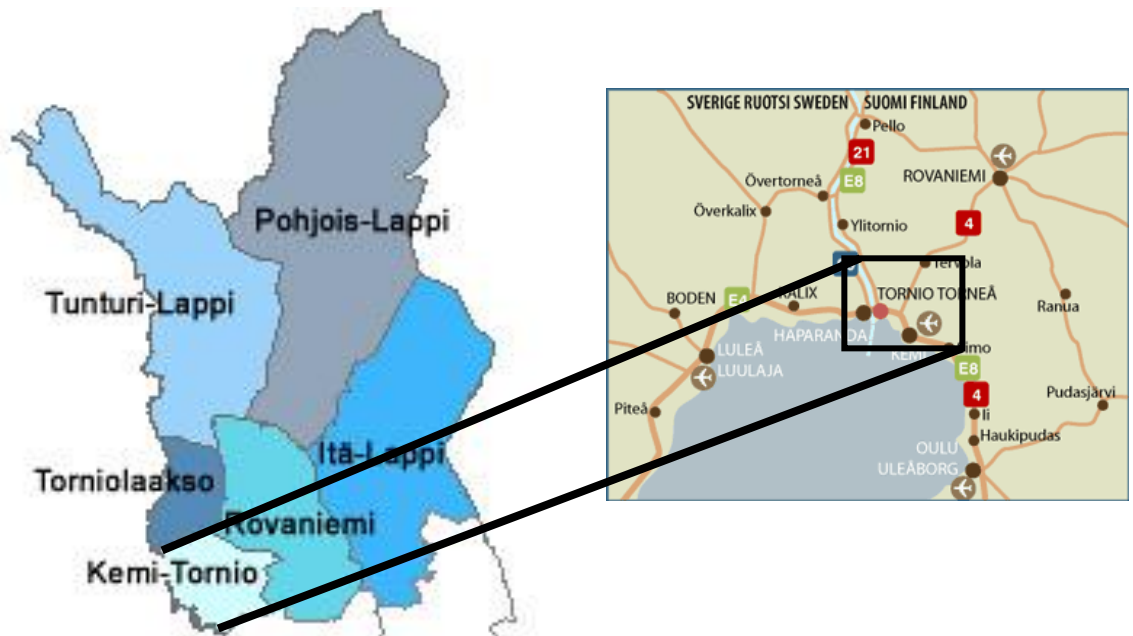
Kemi-Tornion alue sijaitsee Perämeren pohjukassa Ruotsin rajalla (kuva 1). Perämerenkaaren alueella asuu noin 820 000 ihmistä. Alueelle on helppo tulla lentäen, junalla tai autolla. Tornion alue tarjoaa yhdessä Haaparannan kanssa asukkailleen ja yrittäjilleen kahden maan palveluverkoston. (Kemi 2012; Tornio 2012.)

Opinnäytetyön alueellinen rajaus on Kemi-Tornion talousalue. Tässä opinnäytetyössä se käsittää Kemin, Tornion ja Keminmaan. Opinnäytetyössä ei ole huomioitu sitä, miten Kemi-Tornion ammattikorkeakoulu ja Haaparannan kaupunki vaikuttavat toisiinsa. Vuonna 2011 Kemi-Tornion talousalueella asui 53 516 ihmistä (Kemi 2011; Tornio

2011; Keminmaa 2011). Kemi-Tornion seutukunta eroaa muista alueen seutukunnista runsaalla teollisuudella ja rakentamisella. Teollisuustoiminta on keskittynyt Kemin ja Tornion kaupunkeihin, Keminmaalla puolestaan yksityiset palvelut ovat suuri työllistäjä. (Haveri & Holappa 1999, 61–62.)

Kemi-Tornion alue on Euroopan pohjoisin suurteollisuuden osaamiskeskus. Se tuottaa 90 % Lapin teollisuudesta ja 8 % Suomen kokonaisvientituloista. 2000-luvun ensimmäisellä vuosikymmenellä prosessiteollisuudesta tunnetun alueen elinkeinorakenne on monipuolistunut. Kaupan merkitys alueelle on kasvanut ja uusien hankkeiden myötä Kemi-Tornion alueesta on muodostunut kaupan ja energiatuotannon kasvualue. (Kemi-Tornio alueen kehittämiskeskus 2009.)

Kuva 1. Kemi-Tornion alue (Ely-keskus 2012; E-city 2012)

Kuvassa 1 vasemmanpuoleisessa kartassa Kemi-Tornion alue on hieman laajempi kuin mitä se on tässä opinnäytetyössä. Kuvan alueessa on Kemin, Tornion ja Keminmaan lisäksi alueeseen luettu mukaan myös Tervola ja Simo. Kuvan 1 oikeanpuoleisessa kartassa on näkyvillä Kemi-Tornio alueen lentokenttä sekä kolme muuta aluetta lähinnä olevaa lentokenttää.

2 AMMATTIKORKEAKOULUTUS SUOMESSA

Ammattikorkeakoulujen asema on määritelty duaalimallin pohjalta korkeakoulun toiseksi kivijalaksi. Toinen korkeakoulun kivijaloista on yliopisto. Suomessa korkeakoulut ovat etupäässä julkisen sektorin instituutioita. Ammattikorkeakoululaitokset ovat suurelta osin osa kunnallishallintoa tai oy-muotoisia kokonaisuuksia. Vain muutama ammattikorkeakoulu Suomessa eroaa edellä mainituista kokonaisuuksista. Ammattikorkeakoulujen ylläpidossa on mukana mm. valtion ylläpitämiä, yksityisiä, osakeyhtiömuotoisia ja säätiöpohjaisia ammattikorkeakouluja. Enemmistö ammattikorkeakouluista on kuntien suoraan hallinnoimia. (Opetusministeriö 2004, 27.)

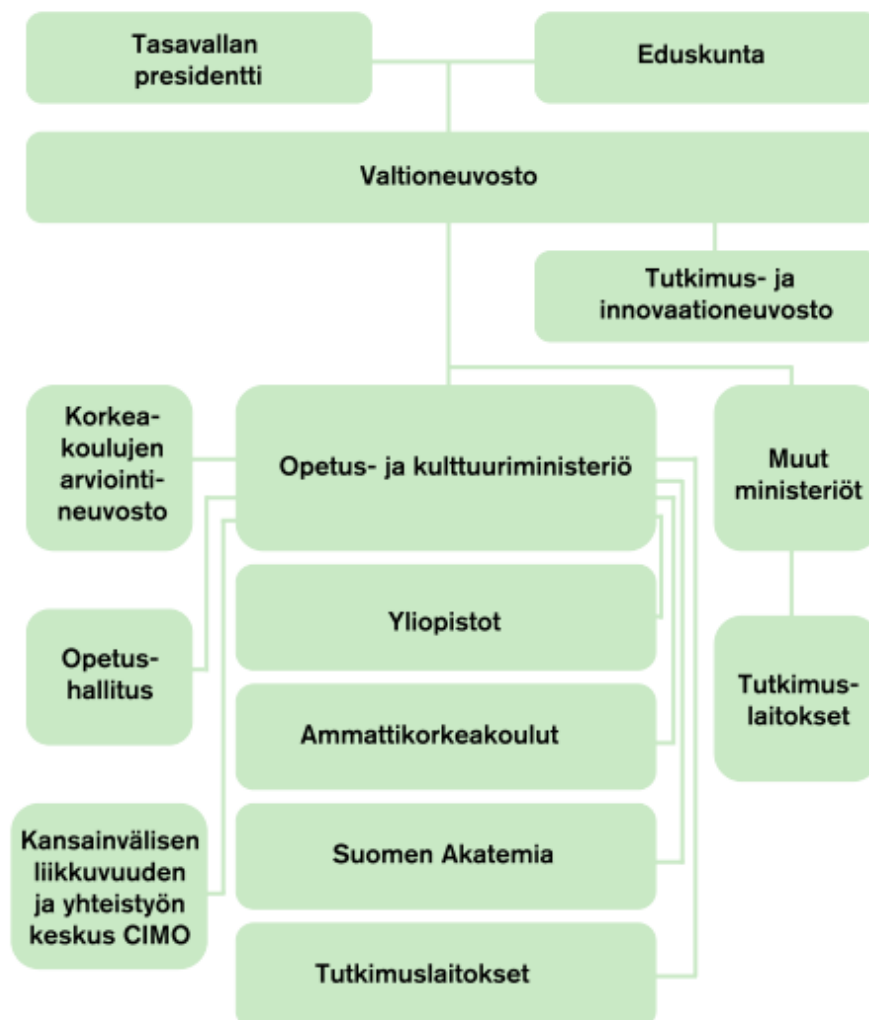
Suomessa koulutusjärjestelmä ryhmitellään asteittain, alemman asteen suoritettuaan voi opiskella ylemmällä asteella. Ensimmäinen aste on yhdeksänvuotinen yleissivistävä peruskoulutus, jota ennen on mahdollisuus osallistua esiopetukseen. Toinen aste on peruskoulun jälkeistä koulutusta, johon sisältyy ammatillinen koulutus tai lukio. Kolmas eli korkea-asteen koulutus sisältää ammattikorkeakoulun sekä yliopiston. Kaikilla asteilla on tarjolla myös aikuiskoulutusta. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2012c.)

Ammattikorkeakoulussa opiskelijat saavat käytännönläheistä opetusta, joka vastaa työelämän tarpeisiin. Ammattikorkeakoulututkinnon suorittaminen kestää 3,5–4,5 vuotta. Mikäli oppilas haluaa suorittaa myös ylemmän ammattikorkeakoulututkinnon, tulee hänellä olla työkokemusta alemman korkeakoulututkinnon jälkeen vähintään 3 vuoden ajalta. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2012c.)

Ammattikorkeakouluopinnot on mitoitettu opintopisteillä, perustutkinnossa suoritetaan opintopisteitä 210–270. Haku ammattikorkeakouluihin tapahtuu valtakunnallisessa yhteishaussa, joka järjestetään kaksi kertaa vuodessa, keväällä ja syksyllä. Opiskelijavalinnasta, opiskelijavalinnan perusteista sekä valintakokeista päättävät ammattikorkeakoulut. Lukuvuoden aikana opiskelija voi ottaa vastaa vain yhden korkeakoulututkintoon johtavan opiskelupaikan. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2012e.)

2.1 Korkeakoulutuksen hallinto

Kaaviossa 1 on esitetty korkeakoulutuksen hallinto. Korkeakoulutuksen yleisperiaatteesta ja lainsäädännöstä päättää eduskunta. Koulutuspolitiikan suunnittelusta ja toimeenpanosta vastaa opetus- ja kulttuuriministeriö Valtioneuvoston kanssa. Yhtenä opetus- ja kulttuuriministeriön tehtävänä on valmistella koulutusta koskeva lainsäädäntö sekä sitä koskevat talousarvioesitykset. Koulutuksen järjestäjät päättävät itse asioista, joita ohjataan lainsäädännön kautta. Opetus- ja kulttuuriministeriön yhteydessä toimiva korkeakoulujen arviointineuvosto huolehtii ammattikorkeakoulujen ja yliopistojen arviointitehtävistä. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2012d.)

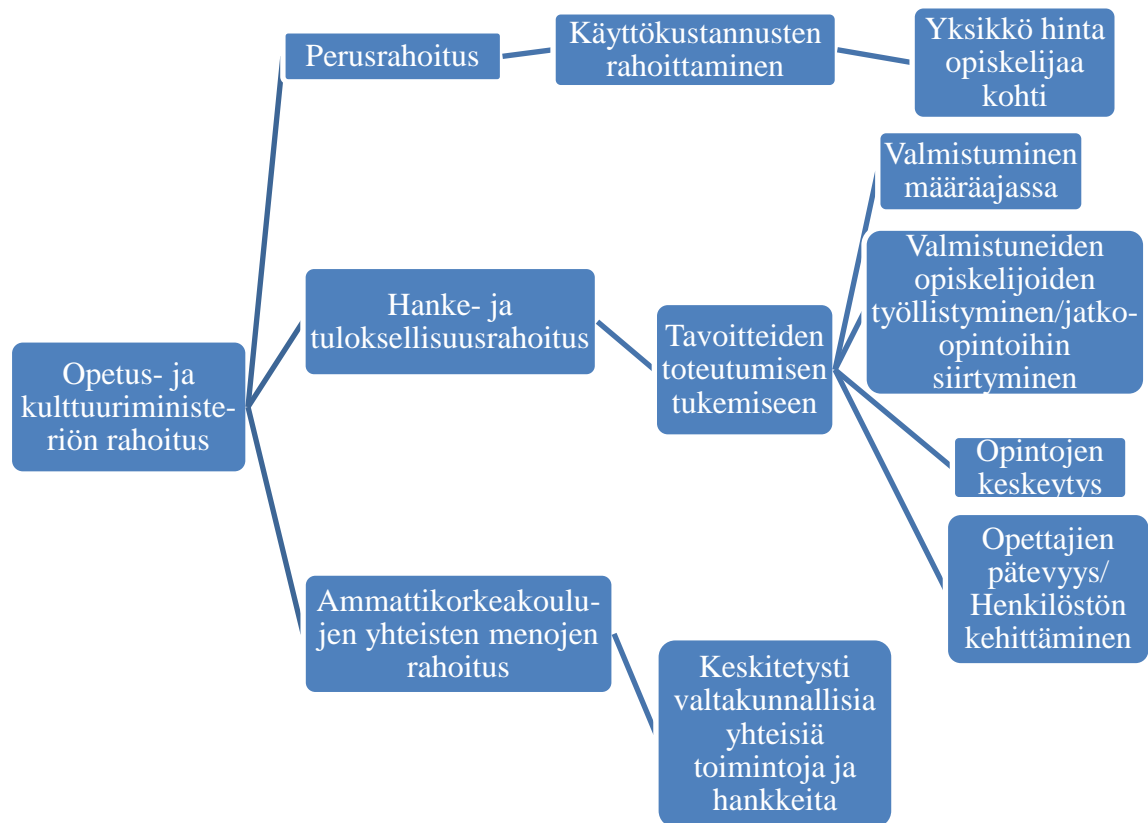
Kaavio 1. Korkeakoulutuksen ja tutkimuksen hallinto (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2012d)

Korkeakoulutuksen alalla opetus- ja kulttuuriministeriön alaisuudessa ei ole hallintoveranomaisia, mutta korkeakoulututkintojen tunnustamiseen liittyvistä asioista huolehtii Opetushallitus. Ammattikorkeakoulujen ylläpitäjät ovat kunnallisia tai yksityisiä organisaatioita. Tulos- ja tavoiteohjauksella opetus- ja kulttuuriministeriö (OKM) ohjaa ammattikorkeakoulujen toimintaa. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2012d.)

2.2 Ammattikorkeakoulun rahoitus

Ammattikorkeakoulujen nykyinen rahoitus sisältää perusrahoituksen, hankerahoituksen ja tuloksellisuusrahoituksen sekä ammattikorkeakoulujen yhteisten menojen rahoituksen. Perusrahoituspäätös tehdään vuosittain ja se sidotaan opiskelijamäärään koulutusaloittain. Hankerahoituksella tuetaan ammattikorkeakoulu-uudistukseen liittyviä hankkeita. Näistä OKM tekee vuosittain päätökset. Vuodelle 2013 ei ole erillistä tuloksellisuusrahoitusta. Harkinnanvarainen rahoitus käytetään tukemalla ammattikorkeakoulu-uudistusta. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2011a, 5.)

Kaaviossa 2 on kuvattu nykyinen opetus- ja kulttuuriministeriön ammattikorkeakouuille myönnettävän kolmeosaisen rahoituksen muodostuminen. Perusrahoitus myönnetään käyttökustannusten rahoittamiseen. Perusrahoituksessa ammattikorkeakouuille määrätään opiskelijaa kohti yksikköhinta. Yksikköhinnan suuruus määräytyy eri koulutusalojen opiskelijamäärästä sekä kahden vuoden aikana suoritettujen tutkintojen määrästä. Myös kunnat osallistuvat perusrahoituksen kustannuksiin asukasta kohden lasketulla rahoitusosuudella. Hanke- ja tuloksellisuusrahoituksella tuetaan kansallisen korkeakoulupolitiikan ja ammattikorkeakoulujen tavoitteiden toteutumista. Tuloksellisuus rahoituksella kannustetaan ammattikorkeakouluja tehokkaaseen, taloudelliseen sekä laadukkaaseen toimintaan ja vaikuttavuuden parantamiseen. Opetus- ja kulttuuriministeriön kolmas rahoitusmuoto on ammattikorkeakoulujen yhteisten menojen rahoitus. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2012a.)

Kaavio 2. Opetus- ja kulttuuriministeriön ammattikorkeakoululle myönnettävän rahoituksen muodostuminen

Nykyisestä rahoitusmallista luovutaan ja rahoitusmuodot muutetaan yhdeksi perusrahoitukseksi, joka pohjautuu tuloksellisuuteen. Näiden lisäksi ammattikorkeakoulun on mahdollisuus saada strategiarahoitusta, josta sovitaan erillisissä neuvotteluissa. Strategiarahoitus on poikkeustilanteita varten ja sen avulla rahoitetaan erillishankkeet. Kuntien ja valtion rahoitusvastuu säilyy, mutta kuntien osuus rahoituksesta pienentyy. Ammattikorkeakoulujen tulisi pystyä vaikuttamaan rahoitukseen. (Salminen & Ylä-Anttila 2010, 43–45.)

Uudessa esitetyssä rahoitusmallissa on näkemys, että ammattikorkeakoululle jätetään mahdollisimman paljon sisäisessä ohjauksessa liikkumatilaa. Rahoitusmallissa tulee tuloksellisuus näkyväksi ja ammattikorkeakoulun toiminnan laajuus huomioidaan ilman koko kertoimia. Uudessa rahoitusmallissa laskennallisen osuuden muodostaa koulutus ja tutkimus- & kehitystoiminta (t&k). Koulutuksen ja t&k-toiminnan laskennallisessa osuudessa käytettävät keskiarvot päivitetään vuosittain saatavilla tilastotiedoilla.

Strategiaosuuden muodostaa hankerahoitus. Hankerahoituksen tarkoituksena on tukea ammattikorkeakoulun strategiatyötä. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2012b, 29.)

Kaaviossa 3 on kuvattu ammattikorkeakoulujen uusi rahoitusmalliehdotus. Rahoitusmalliehdotus vaikuttaa ammattikorkeakoulujen keskinäisen rahoituksen jakautumiseen toiminnan tuloksellisuuden perusteella. Esitettävän mallin mukainen rahoitus kohdistuu ammattikorkeakouluille määrättävän hinnan määräytymisperusteisiin. Yksikköhintarahoitus määräytyisi jatkossa ammattikorkeakoulukohtaisesti kaaviossa 3 esitettyjen laskentaperusteiden perusteella. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2012b, 28–30.)

Kaavio 3. Rahoitusmalli vuodesta 2014 alkaen (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2012b, 30)

Tuloksellisuusrahoituksen tavoitteena on kannustaa ammattikorkeakouluja tehokkaaseen ja taloudelliseen toimintaan sekä laadun ja vaikuttavuuden parantamiseen. Vuoden 2011 alussa tulosrahoituksen mittaritietoja uudistettiin. Ammatillisen koulutuksen tu-

loksellisuuden kannalta keskeisiä asioita ovat valmistuneiden opiskelijoiden työllistyminen tai jatko-opintoihin siirtyminen, valmistuminen määräajassa, opintojen keskeytys sekä opettajien pätevyys ja henkilöstön kehittämiseen panostaminen. Vuoden 2011 lopulla myönnettiin tuloksellisuusrahat vuoden 2010 toiminnan perusteella. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 20.11.2011)

2.3 Tutkimus- ja kehitystyö

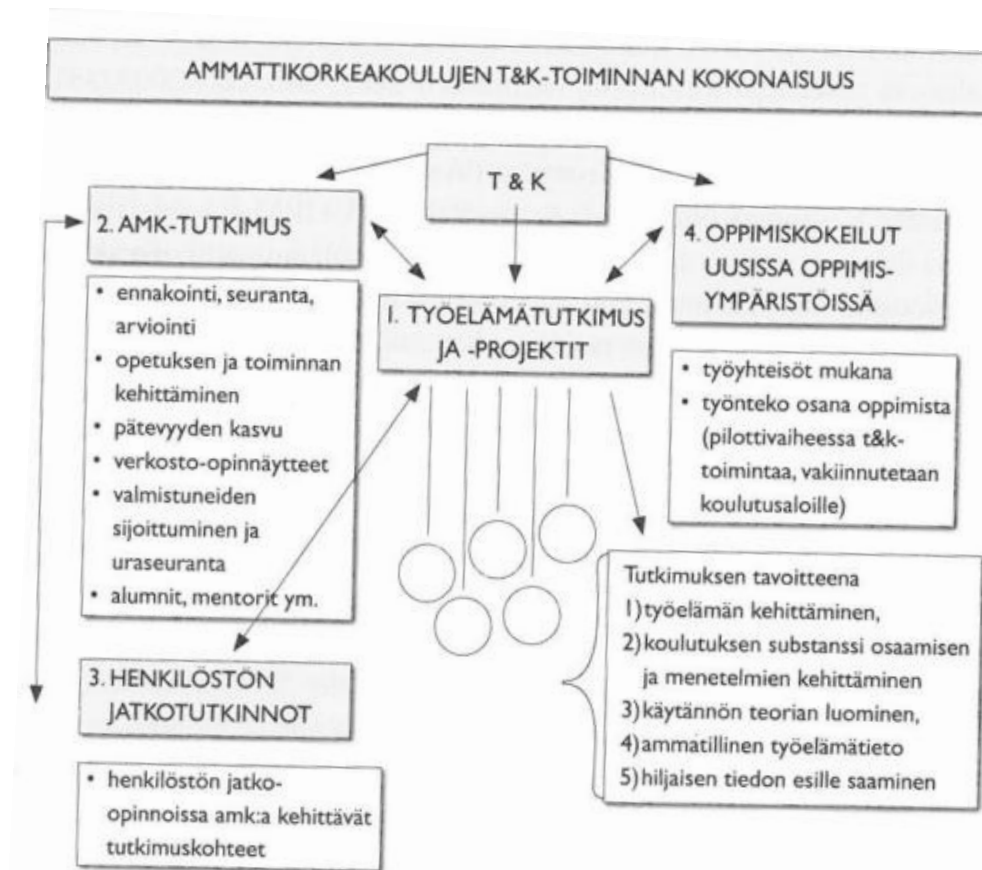
Tutkimus- ja kehitystyö palvelee ammattikorkeakouluopetusta sekä tukee työelämää ja aluekehitystä. T&k-työ on työelämälähtöistä, sen tarkoituksena on löytää, kehittää ja tuottaa parannettuja tuotteita ja palveluita alueen tarpeisiin. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2012f.)

Tutkimus- ja kehittämistyö on yksi ammattikorkeakoulujen kolmesta perustehtävästä. Tutkimus jaetaan perustutkimukseen, soveltavaan tutkimukseen ja kehittämistyöhön. Ammattikorkeakoulun tutkimus- ja kehittämistyö on työelämän tarpeista lähtevää tutkimusta, sekä ammattikorkeakoulun oman opetuksen ja toiminnan työtä. Ammattikorkeakoulut saavat itse määrittellä miten tutkimus- ja kehittämistoimintaa toteutetaan. (Vesterinen 2004, 43.)

Tutkimus ja kehittämistoiminta rajautuivat alussa etupäässä opinnäytetöihin sen jälkeen, kun siihen saatiin lupa ja opetusministeriön taholta siihen myönnettiin kehittämisrahaa. Ajan myötä on huomattu olevan tarvetta myös tiedontuotantoon asiantuntijakoulutukseen. Ammattikorkeakouluille on tärkeää verkostoitua ja toteuttaa t&k-hankkeita yhdessä toisten ammattikorkeakoulujen, yliopistojen ja toisen asteen koulujen kanssa. (Liljander 2002, 16.)

Tutkimus- ja kehittämistyö, sekä kaksi muuta ammattikorkeakoulun perustehtävää, opetus ja alueellinen kehitystyö, on kirjattu myös ammattikorkeakoululakiin (9.5.2003/351). Nämä kolme tehtävää voivat muodostaa parhaimmillaan hyvän suhteen, auttaen toisiaan, mutta toisaalta ovat toisilleen haaste tai impulssi uuden kehittämiseen. (Vesterinen 2004, 40–41.)

Tutkimus- ja kehittämistoiminnan tavoitteena on opetuksen, osaamisen ja työelämän kehittäminen sekä t&k-projektit. Siihen osallistuu ammattikorkeakoulujen tutkijat, yliopettajat ja opiskelijat sekä yhteistyökumppanit, joita ovat mm. työelämän organisaatiot. Ammattikorkeakoululaissa on asetettu tutkimus- ja kehittämistoiminnalle tavoitteet ja kriteerit siitä mitä ko. toiminta on ja miten sitä toteutetaan. (Vesterinen 2004, 41–43.)

Kuva 2. Ammattikorkeakoulun t&k-toiminnan kokonaisuus (Vesterinen 2004, 44)

Vesterinen (2004, 44) on halunnut määrittää t&k-toiminnan mahdollisimman konkreettisesti. Yllä oleva kuva 2 kuvaa t&k-toiminnan kokonaisuutta. He ovat jakaneet t&k-toiminnan neljään osa-alueeseen. Työelämän kehittämistutkimuksilla ja -projekteilla kehitetään työelämää ja luodaan käytännön teoriaa tieteellisen teorian haasteeksi. Oma toimintaa kehittävä amk:n opetus ja muuta toimintaa koskeva t&k-työ. Henkilöstön jatkotutkinnoissa tehtävä t&k-työ, mikäli kohteena on oma ammattikorkeakoulu tai sen opetukseen liittyvät aiheet. Ja neljäntenä osa-alueena tutkimus- ja kehittämistyö joka liittyy pedagogisiin oppimiskokeiluihin. (Vesterinen 2004, 44–45.)

2.4 Toimeksiantaja

Tornion liiketalouden ja tietotekniikan instituutti oli mukana ensimmäisten oppilaitosten joukossa hakemassa kokeilulupaa ammattikorkeakoululle. Torniossa valmisteltu ammattikorkeakouluhanke pidettiin piilossa julkisuudelta. Rehtori Olavi Vailahti esitteli 11.5.1989 ensimmäistä kertaa aloitteen Tornion liiketalouden ja tietotekniikan instituutin (TLTI) johtokunnalle ammattikorkeakoulun hakemuksesta, joka lähetettäisiin opetusministeriöön. Kokouksessa asetettiin suunnitteluryhmä, joka työskenteli tehokkaasti ja jätti suunnitteluluonnoksen johtokunnalle syyskuussa. Tornion kaupunginhallitus päätti marraskuussa 1989 tehdä esityksen ammattikorkeakoulukokeilun toteuttamiseksi TLTI:n kokeilusuunnitelman mukaisesti. Virallinen kokeiluesitys luovutettiin opetusministeriölle 21.11.1989. Vuoden 1991 puolella kokeilun painopiste siirtyi Kemi-Tornion alueen ammattikorkeakoulun suunnitelmassa Kemiin, sillä Torniossa oli kokeilussa mukana yksi oppilaitos, Kemin neljää vastaan. (Jokinen 2010, 93–96.)

Ammattikorkeakoulukokeilun edellytyksenä muodostettiin koulutusorganisaatio. Koulutusorganisaation oppilaitoksia olivat Tornion liiketalouden ja tietotekniikan instituutti, Kemin sosiaalialan oppilaitos, Kemin kauppaoppilaitos, Kemin terveydenhuolto-oppilaitos ja Kemin teknillinen oppilaitos. (Jokinen 2010, 97.)

Vuonna 1991 valtioneuvosto antoi luvan Kemi-Tornion ammattikorkeakoululle, jossa ensimmäiset opiskelijat aloittivat opiskelun syksyllä 1992. Kaupan ala oli mukana alusta alkaen, kulttuurialan ammattikorkeakoulutus käynnistyi muutamaa vuotta myöhemmin. Kokeilukausi kesti vuoteen 1997 asti ja samana vuonna uusi lukuvuosi aloitettiin vakinaisen ammattikorkeakoulun osana. Vakinaistamisen edellytyksenä oli yhdelle ylläpitäjälle siirtyminen, jonka johdosta Kemin ja Tornion kaupungit perustivat vuonna 1995 Kemi-Tornion ammattikorkeakoulun kuntayhtymän. Vuonna 2000 kuntayhtymän alaisuuteen perustettiin Kemi-Tornion ammattiopisto ja vuonna 2007 yhdistyivät koulutusta järjestävät kuntayhtymät saaden nimekseen Kemi-Tornionlaakson koulutuskuntayhtymä Lappia. (Kemi-Tornion ammattikorkeakoulu 2012a.)

Kemi-Tornion ammattikorkeakoulun nykyinen rehtori Reijo Tolppi johtaa ammattikorkeakoulua. Apunaan hänellä on operatiivisessa ja strategisessa johtamisessa toimivat ammattikorkeakoulun johtoryhmä, johon kuuluu rehtorin lisäksi seitsemän henkilöä ja

hallitus. Yhtymähallituksessa Kemillä ja Tornionlaakson kummallakin kolme edustajaa ja muilla jäsenkunnilla yhteensä viisi edustajaa. (Kemi-Tornionlaakson koulutuskuntayhtymä Lappia 2012c.)

Kemi-Tornion ammattikorkeakoulussa oli henkilöstöä vuonna 2011 yhteensä 264 henkeä. Kaupan ja kulttuurin alalla henkilöstöä oli 66 henkeä. Alla olevasta taulukosta 1 selviää ammattikorkeakoulun henkilöstö tulosyksiköittäin vuosina 2011 ja 2010. Yhtä päätoimista opettajaa kohti opiskelijoita oli 18 vuonna 2011. (Kemi-Tornion ammattikorkeakoulu 2012d.)

Taulukko 1. Kemi-Tornion ammattikorkeakoulun henkilöstö tulosyksiköittäin (Kemi-Tornion ammattikorkeakoulu 2012d)

HENKILÖSTÖ TULOSYKSIKÖITTÄIN	2010	2011
Liiketalouden, tietojenkäsittelyn ja kulttuurin alat	76	66
Sosiaali- ja terveysala	65	65
Tekniikan ala	73	75
TKI-yksikkö	14	13
Kirjasto ja Hallintopalvelut	46	45
Yhteensä	274	264

Vuonna 2011 Kemi-Tornion ammattikorkeakoulussa pystyi opiskelemaan AMK-tutkintoa suomen ja englannin kielellä kymmenessä eri koulutusohjelmassa ja näiden lisäksi oli neljä eri koulutusohjelmaa joihin otettiin vuonna 2011 vain siirto-opiskelijoita. AMK-tutkintojen lisäksi koulutustarjonnasta löytyivät AMK-tutkinnot aikuisille, ylemmät AMK-tutkinnot, erikoistumisopinnot, avoimet AMK-opinnot, virtuaaliopinnot sekä täydennys- ja tilauskoulutus, johon sisältyivät työvoimapolitiittinen koulutus, oppisopimustyyppinen koulutus sekä organisaation tarpeiden mukaan erilaisia lyhytkursseja. (Kemi-Tornion ammattikorkeakoulu 2012b.)

Kemi-Tornion ammattikorkeakoulussa voi opiskella kulttuurin alalla kuvataiteen ja viestinnän koulutusohjelmissa, saaden medianomin tai kuvataiteilijan tutkintonimikkeen. Liiketalouden alalla voi opiskella tradenomiksi liiketalouden koulutusohjelmassa, englanninkielisessä koulutusohjelmassa Degree Programme in Business Management ja aikuisopintoina virtuaalisesti sekä ylemmän AMK-tutkinnon voi suorittaa englanninkie-

lisenä kansainvälisen liiketoiminnan koulutusohjelmassa. Tietojenkäsittelyn koulutusohjelmassa voi opiskella myös tradenomiksi sekä suomen että englannin kielellä ja virtuaalisesti. Sosiaali- ja terveystieteiden koulutusohjelmia ovat hoitotyön koulutusohjelma, jolloin opiskelija valmistuu sairaanhoitajaksi tai terveydenhoitajaksi, sosiaalialan koulutusohjelma, josta valmistuu sosionomiksi sekä vanhustyön koulutusohjelma, josta valmistuu geronomiksi. Sosionomin ja sairaanhoitajan tutkinnon on mahdollista suorittaa myös englanninkielisenä. Tekniikan alalla on kaksi insinööri-tutkintoon johtavaa koulutusohjelmaa, kone- ja tuotantotekniikka sekä sähkötekniikka. Aikuisopintoina insinööriopinnoissa on lisäksi kolmantena vaihtoehtona tuotantotalous. (Kemi-Tornion ammattikorkeakoulu 2012b.)

Kemi-Tornion ammattikorkeakoululla on toimipisteitä Torniossa ja Kemissä. Kulttuurialan toimipiste on Tornion Minervassa, Liiketalous ja tietojenkäsittely Torniossa Minervassa ja Mercuriassa sekä Kemissä Kosmoksessa, jossa ei enää kuitenkaan aloiteta uutta ryhmää. Sosiaali- ja terveystieteiden toimipiste on Kemissä, samoin Tekniikka on Kemissä Campus ja Kosmos -rakennuksissa. Kirjasto- ja tietopalvelut tarjoaa Kemissä Digipolis-kirjasto, Oppimiskeskus ja Terveystieteiden kirjasto. Torniossa kirjasto- ja tietopalvelut ovat oppimiskeskuksessa Minervan rakennuksessa. Koulutus- ja opintoasiainyksiköt ovat Tornion Minervassa ja Kemissä Lumikko-rakennuksessa, TKI-palvelut sekä muut AMK:n yhteiset palvelut sijaitsevat Kemissä Lumikossa. (Kemi-Tornion ammattikorkeakoulu 2012c.)

KTAMK:n talouden tunnusluvut on kuvattuna alla olevassa taulukossa 2. Neljän edellisen vuoden aikana tilikauden tulos on ollut positiivinen. Investointeja on ollut vuosien 2006–2011 välillä tasaisesti. (Kemi-Tornion ammattikorkeakoulu 2012d.)

Taulukko 2. KTAMK:n talous (Kemi-Tornion ammattikorkeakoulu 2012d)

TALOUS (milj. €)	2011	2010	2009	2008	2007	2006
Toimintatuotot	24,8	24,9	23,5	21,4	18,9	18,8
Toimintakulut	24,4	24,1	22,8	20,1	19,0	18,4
Toimintakate	0,4	0,9	0,7	1,3	-0,1	0,4
Tilikauden tulos	0,2	0,4	0,4	1	-0,4	-0,1
Investoinnit	0,3	0,3	0,6	0,3	0,3	0,2

Kemi-Tornion ammattikorkeakoulussa alle 40 aloituspaikkaa oli vuonna 2011 ollut kolmessa nuorten koulutusohjelmassa yhdestätoista ja neljässä aikuisten koulutusohjelmassa kuudesta. Ylemmän korkeakoulututkinnon kummassakin kahdesta hakuvaihtoehdosta oli alle 40 aloittajaa. Edelliseen vuoteen verrattuna alle 40 aloituspaikan hakukohteita oli vuonna 2011 puolet vähemmän. (Kemi-Tornion ammattikorkeakoulu 2011.)

OKM:n palautteessa ammattikorkeakouluille (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2011a, 3) on mainittu, että 570 hakukohteesta yli puolessa oli alle 40 aloittajaa, mikä ei ole opetus- ja kulttuuriministeriön mukaan tarkoituksenmukaista. Opetus- ja kulttuuriministeriön mukaan hakukohteissa tulisi olla yli 40 aloittajaa. Kemi-Tornion ammattikorkeakoulussa oli näistä hakukohteista yhdeksän, joten muualla Suomessa oli alle 40 aloittajan hakukohteita 276 kappaletta.

2.4.1 Kemi-Tornion ammattikorkeakoulun strategia 2012

KTAMK:n strategia 2012 sisältää vision, arvot, toiminta-ajatuksen, osaamisen ja voimavarojen johtamisen. Kokonaisuudessaan strategia 2012 on luettavissa Kemi-Tornion ammattikorkeakoulun Internet sivuilla. Kemi-Tornion ammattikorkeakoulun päätehtävänä on järjestää työelämäläheistä korkeakouluopetusta sekä tehdä opetusta kehittävää ja alueen hyvinvointia lisäävää tutkimus- ja kehitystyötä. (Kemi-Tornion ammattikorkeakoulu viestintäpalvelut 2009, 2-8.)

Visiona on olla valtakunnallisesti ja kansainvälisesti arvostettu osaaja, osana Lapin korkeakoulukonsernia. Kemi-Tornion ammattikorkeakoulun vahvuus perustuu korkealaatuiseseen osaamiseen ja tunnustettuun, innovatiiviseen asiantuntijuuteen. KTAMK:n arvot ovat jaettu kolmeen ryhmään. Ne ovat osaaminen ja viisaus, luotettavuus ja luottamus sekä luovuus ja rohkeus. (Kemi-Tornion ammattikorkeakoulu viestintäpalvelut 2009, 2-8.)

KTAMK on osaava kouluttaja ja kehittäjä, jossa rakennetaan Lapin tulevaisuutta asiakaslähtöisesti ja aktiivisesti osallistuen maakunnan kehitystyöhön, koulutetaan hyvinvointi-, liiketoiminta-, teknologia- ja kulttuuriosaajia käyttäen avuksi uusinta teknologi-

aa sekä tehdään tutkimus- ja kehitystyötä edistämään alueen elinkeinoelämää ja hyvinvointia. (Kemi-Tornion ammattikorkeakoulu viestintäpalvelut 2009, 3.)

2.4.2 Tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminta KTAMK:ssa

Tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminta Kemi-Tornion ammattikorkeakoulussa rakentuu osaamisalueiden mukaisesti palvelemaan alueen tarpeita, toimien asiakas- ja osaamislähtöisesti. TKI-toiminta on ammattikorkeakouluissa kytketty tiivistä opetukseen. Yhtenä vahvuutena TKI-toiminnalla on kansainvälisyys. (Kemi-Tornion ammattikorkeakoulu, TKI-toiminta 2011.)

Vuoden 2011 aikana KTAMK:ssa TKI-toiminnassa suoritettiin 13 001 opintopistettä, henkilötyövuosia vuoden aikana kertyi 80, joka on 13 henkilötyövuotta enemmän kuin vuotta aikaisemmin. Koko henkilöstöstä TKI-toimintaan osallistui 197 henkilöä. Vuoden 2011 alkaessa käynnissä oli 67 hanketta, joista kansainvälisiä oli 16 ja vuoden 2011 lopussa hankkeita oli käynnissä 56, joista kansainvälisiä 18. (Kemi-Tornion ammattikorkeakoulun tilinpäätös ja toimintakertomus 2011.)

2.4.3 Kemi-Tornionlaakson koulutuskuntayhtymän strategia 2015

Kemi-Tornionlaakson koulutuskuntayhtymä Lappian strategia 2015 koostuu katseen tulevaisuuteen suuntaamisesta. Strategiassa on listattu neljä tavoitetta. Nämä tavoitteet ovat vaikuttavuus, toiminta ja palvelut, uudistuminen sekä voimavarat ja talous. Lappian toiminta-ajatuksena on olla valtakunnallisesti arvostettu ja luotettava sekä haluttu kouluttaja ja t&k&p-toimija (tutkimus, kehitys ja projektit). Kemi-Tornionlaakson koulutuskuntayhtymä Lappia arvostaa ihmisiä, oikeudenmukaisuutta, osaamista, asiakaslähtöisyyttä ja uudistusherkkyttä. (Kemi-Tornionlaakson koulutuskuntayhtymä Lappia 2012a.)

Vaikuttavuutta määritellään suoritettujen tutkintojen, työllistymisen, maksullisen palvelutoiminnan tulojen, opiskelijapalautteen sekä asiakas- ja ohjausryhmäpalautteen mukaan. Laadukas koulutus, joka palvelee aluetta ja sen ihmisiä. Voimavarat ja talous

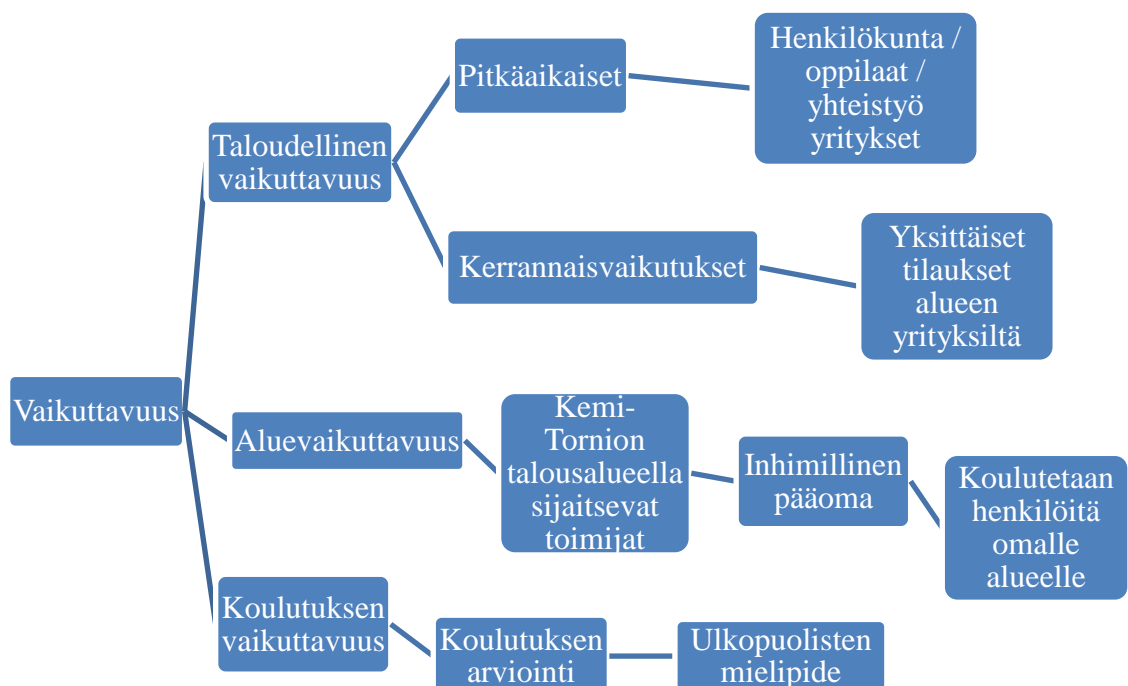
koostuvat osaavasta henkilöstöstä, toimintaympäristöstä sekä kustannustehokkuudesta. Toiminnan ja palvelun mittareina ovat opiskelijoiden suoritukset, keskeyttämisaste, läpäisyaste, johtamisprosessi, sisäinen asiakaspalaute ja tehokkuus. Uudistumisen mittareina ovat kehittämisresurssi, kehittämiskeskustelut ja henkilöstökysely. (Kemi-Tornionlaakson koulutuskuntayhtymä Lappia 2012a.)

3 VAIKUTTAVUUS

Vaikuttavuus käsitteenä on mukautumiskykyinen ja siksi sitä voidaan soveltaa erilaisten tieteen- ja hallinnonalojen käyttöön. Vaikuttavuuden lähikäsitteitä ovat tehokkuus, tuottavuus, kannattavuus, laatu ja taloudellisuus. Vaikuttavuuden avulla kuvataan tavoitteiden saavuttamista ja päämäärään pyrkimistä. (Niemi 2005, 10.)

Vaikuttavuus voi suuntautua eri lähestymis- ja tarkastelutapojen mukaisesti yksilökohtaiseen, institutionaaliseen tai yhteiskunnalliseen arviointiin. Perusajatuksena on, että kaikki toiminta vaikuttaa tavalla tai toisella. Tässä ajatusmallissa vaikuttavuus on yläkäsite, ja sen alapuolelle sijoittuvat vaikuttavuuden lähikäsitteet. Vaikka vaikuttavuus voidaan kuvata suppeasti, on sen sisältö laaja ja moniulotteinen, kun sitä lähdetään tarkastelemaan enemmän. (Linna 1999, 7-8.)

Kaaviossa 4 kuvataan ammattikorkeakoulun vaikuttavuutta. Siinä vaikuttavuus on jaettu eri käsitteisiin ja pyritty selkeyttämään, mitä kaikkea eri vaikuttavuudet tässä opinnäytetyössä pitävät sisällään. Vaikuttavuus on jaettu kolmeen eri osaan, jotka ovat taloudellinen vaikuttavuus, koulutuksen vaikuttavuus ja aluevaikuttavuus. Myöhemmin tässä kappaleessa käydään kaikki kolme vaikuttavuutta läpi omien väliotsikoiden alla.

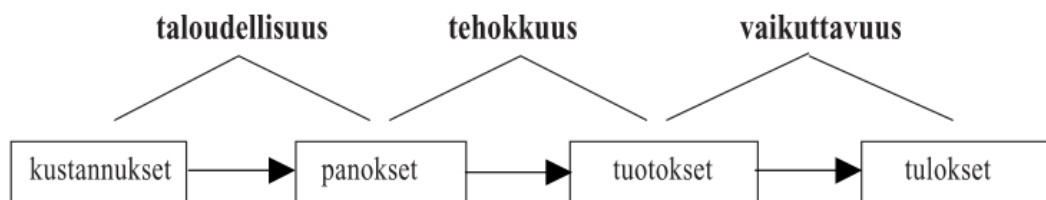

Kaavio 4. Ammattikorkeakoulun vaikuttavuuden kuvaus

3.1 Tuloksellisuus ja tehokkuus

Koulutus tuottaa lisäarvoa ja on tuloksellista silloin, kun opiskelu lisää tietoa, joka on käyttökelpoista sekä kehittää opiskelijan taitoja sekä valmiutta ihmisenä ja työntekijänä. Tuloksellinen opetus edistää yksilön (opiskelijan), toimintaympäristön sekä yhteiskunnan kehitystä. Kestävä kilpailuetu maailmanmarkkinoilla on taitava työvoima. Ei kuitenkaan riitä, että koulutusohjelmista valmistuu runsaasti opiskelijoita hyvin arvosanoin. Heillä tulee olla käyttöä myös oppilaitoksen ulkopuolella. (Raivola 2000, 189–193.)

Englannissa arviointiohjaukseen omaksuttu ”neljän laatikon” perusmalli on puutteellinen toimintaprosessin jäädessä sen ulkopuolelle. ”Neljän laatikon” perusmalli on kuvattuna alla kolmen E:n mallina. Nämä kolme e -kirjainta tulevat englanninkielisistä sanoista economy, efficiency, effectiveness eli taloudellisuus, tehokkuus ja vaikuttavuus. Vaikka kuvio 1 vaikuttaa yksinkertaiselta, ei vaikuttavuus kuitenkaan sitä ole. Vaikuttavuus mielletään usein positiivisena asiana, mutta se voi olla myös negatiivista tai neutraalia. (Raivola & Valtonen & Vuorensyrjä 2000, 11–12; Raivola 2000, 194)

Kuvio1. Tuloksellisuuden perusmalli (Raivola ym. 2000, 12; Raivola 2000, 194)

Tuloksellisessa toiminnassa organisaatio on tuottava, toiminta taloudellista ja saavutetut tuotokset saavat aikaan hyötyä. Toiminta on tuloksellista, jos tuotoksen arvo on panosta suurempi. Palvelutoiminnassa pelkästään työvoiman määrä ei määrittele työn tuottavuutta. Palvelutoiminnassa rahallisen arvon lisäksi tulisi ottaa huomioon myös tyytyväisyys, mielihyvä, henkilöstön jaksaminen sekä viihtyminen. (Raivola 2000, 202.)

Tehokkuudessa otetaan huomioon aika. Tehokas toiminta vaikuttaa organisaation kannattavuuteen. Koulutuksessa tehokkuutta voi olla koulutustarjonta, koulutuksen ajan-kohta, reagointikyky sekä opintojen keskeyttäminen ja läpäisy. Myös tilojen ja laitteiden käyttöä voidaan arvioida tehokkuudella. (Raivola 2000, 202–203.)

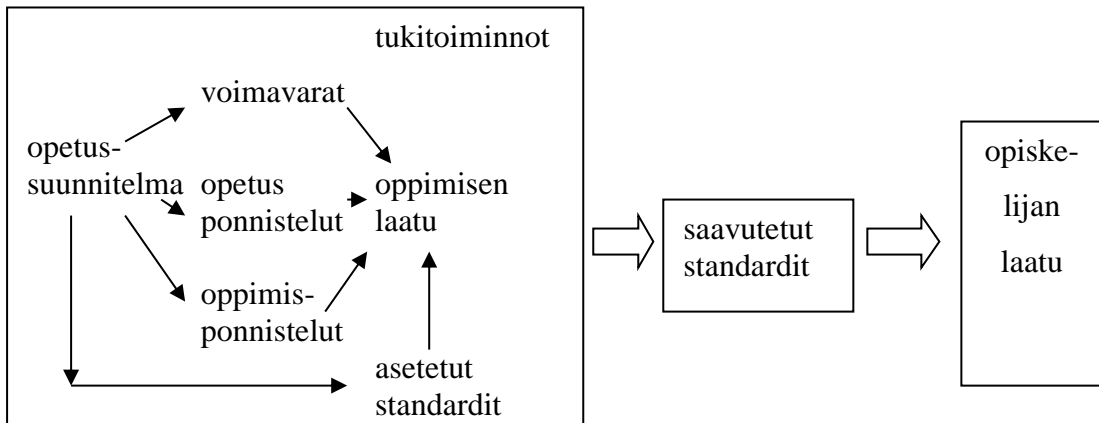

3.2 Ammattikorkeakoulun laatu

Vaikuttavuuden yksi osa on laatu. Se ei ole yksittäinen piirre tai ominaisuus vaan niiden suhde. On lukijasta kiinni ymmärretäänkö laatu laajasti vai suppeasti, ajatuksella kaikki tai ei mitään. Koska laatua voidaan ajatella yksilöstä riippuen monella eri tavalla, on sen määrittäminen vaikeaa. Laadun yleisin merkitys on asian ominaispiirre, luonne tai laatumääre. Jos laatumäärittely korostaa muutosta, on laatu korkeaa silloin, kun on pystytty muuttumaan laadullisesti aikaisemmasta, mutta se tulee pystyä myös osoittamaan. (Mäki 2000, 17–22.)

Mäki (2000, 25–26) on määritellyt laadun viidellä eri tavalla. Ensimmäisenä on ylivoimaisuus, siinä laatu on kolmas ulottuvuus, ei mielipide tai asia. Tällöin sitä ei myöskään voida määritellä, vaan sen tunnistaa, kun se osuu kohdalle. Tuoteperusteisessa laadun määrittelyssä tuote sisältää eri ominaisuuksia, joita ei ole erikseen määritelty. Tällöin laadukkaamman tuotteen sisältö on laajempi. Kolmantena määritelmänä on käyttäjäläheisyys, tällöin laatu koostuu tuotteen tai palvelun kyvystä vastata tarpeisiin. Tuotanto-perusteisessa laadussa tarkastellaan sitä kuinka hyvin tuote tai palvelu saadaan mukautumaan asiakkaan tarpeisiin. Ja viimeisenä arvoperusteisuus, siinä laadun ratkaisijana on hinta-laatusuhde.

Korkeakoulujen kohdalla laatu on erilaisuutta ja ainutkertaisuutta. Eri tahojen tekemissä arvioinneissa on esitetty laatutyön painoalueet, näiden painoalueiden kehittämiseen tulee jokaisen korkeakoulun kiinnittää huomiota. (Mäki 2000, 75–76.) Koulutuksen laadulla tarkoitetaan yleensä toiminnalla tavoiteltavaa, positiivista onnistumista sekä tavoitteiden ja tehtävien onnistumista. Laadun mittaaminen ei kuitenkaan ole helppoa ja liian pikaisilla laatuarvostelmilla ei onnistuta tavoitteissa. Laadun arviointi riippuu ajasta, tilasta, asiayhteydestä ja kokonaishahmosta. Laatu vaikuttaa niin organisaation sisäiseen toimivuuteen kuin ulkoiseen vaikuttavuuteen, kuten kuvassa 3 on esitetty. Raivolan mukaan laatua ei voi suoraan mitata vaan sitä tulisi arvioida vuorovaikutuksellisesti kaikkien asianosaisten kesken. (Raivola 2000, 19–24; Linna 1999, 11)

Kuva 3. Oppimisen laadun ja standardien suhde (Raivola 2000, 23)

Ammattikorkeakoulun laadussa tarkastellaan tuloksellisuuskriteereitä, joissa laatuun sisältyy tehokkuus, taloudellisuus, kansainvälistyminen ja sukupuolten tasa-arvon edistäminen. Aikaisemmat reunaehdot ammattikorkeakoulun toiminnan laadulle olivat akateemisten normien noudattaminen, opettajien pätevyys- ja tutkintovaatimukset sekä korkeakouluun sisäänpääsyvaatimukset. Laadun merkityksen laajentuessa eivät edellä mainitut kriteerit ole kuitenkaan riittävät. (Mäki 2000, 76–77.)

Ammattikorkeakoululaissa (Laki ammattikorkeakoulu lain muuttamisesta 2011, 9 §) on säädetty pykälä laadunarvioinnista. Korkeakouluilla toimii oma arviointineuvosto opetus- ja kulttuuriministeriön yhteydessä. Arviointineuvosto on riippumaton asiantuntijaelin, jonka tarkemmat säännökset annetaan valtioneuvoston asetuksella.

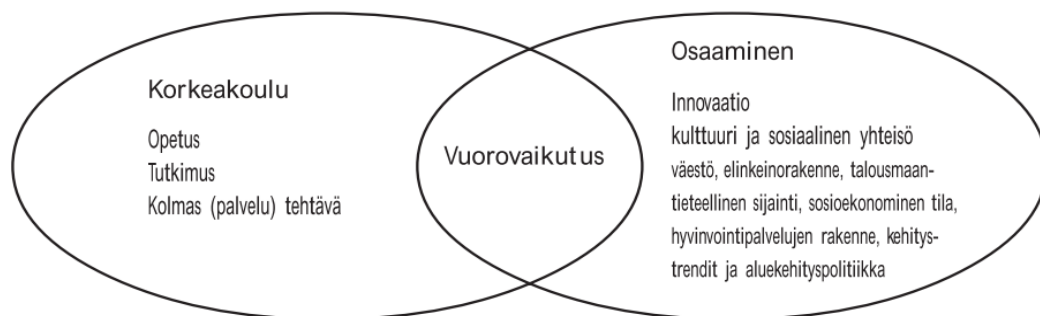
3.3 Aluevaikuttavuus

Alueellisella vaikuttavuudella tarkoitetaan tässä opinnäytetyössä sitä vaikutusta, jonka Kemi-Tornion maantieteellinen talousalue saa Kemi-Tornion ammattikorkeakoulusta sekä sen henkilökunnasta ja oppilaista. Puolestaan aluevaikuttavuudella tarkoitetaan osaamista ja osaamisen vahvistamista, jonka alueen yritykset ja alue saavat koulutustehävien, tutkimus-, kehitys- ja innovaatiotyön sekä opetuksen kautta.

Alueellista vaikuttavuutta voidaan tarkastella valitsemalla aluekehityksen avaintekijät, mm. väestö, elinkeinorakenne, talusmaantieteellinen sijainti, tarkastelun keskipisteek-

si. Tällöin tarkastelu tapahtuu suhteessa alueen korkeakoulun toimintaa. Toinen tarkasteluvaihtoehto on koulutuksen vaikuttavuus, tällöin tarkastellaan opiskelijoiden hakeutumista kouluun ja heidän työllistymistään alueelle sekä urakehitystä ja millaiset edellä mainittujen tekijöiden kautta ovat ammattikorkeakoulun aluetaloudelliset vaikutukset. Kolmantena vaihtoehtona on tiede- ja teknologiapolitiikan näkökulma. Tällöin käytetään ohjausmalliajattelua alueellisen vaikuttavuuden tarkasteluun. Tiede- ja teknologianäkökulman tarkastelussa tutkitaan, miten mikä on alueen kehityksen suhde innovaatiotoiminnan edistämiseen. Neljäntenä voidaan tarkastella korkeakoulujen ja alueen vuorovaikutusta. Tällöin on selvitettävä ketkä tai mitkä ovat korkeakoulun kannalta keskeisimmät sidosryhmät, kilpailijat ja yhteistyökumppanit. Millainen on toimintapolitiikka, ovatko alueen ja korkeakoulun strategia ja yhteiset tavoitteet julkilausuttuja vai implisiittisiä eli jostain pääteltävissä olevia. Neljästä kuvatussa lähestymistavasta voidaan arvioinnin kriteeristön lähtökohdaksi valita mikä tahansa tai niitä voidaan tilannekohtaisesti yhdistellä. (Kinnunen 2001,11–13.)

Edellä olleissa lähestymistavoista neljäntenä kuvatussa vuorovaikutusmallissa (kuvio 2) paljastuu selkeimmin korkeakoulujen ja lähialueen yhteyksien ja riippuvuuksien moniulotteisuus. Vuorovaikutusmallissa alueellisen vaikuttavuuden määrittelyä ei tule soveltaa ”kirjaimellisesti”. Korkeakoulun suorittaneiden tutkinnot eivät vielä kerro vaikuttavuudesta vaan se, kuinka opittu osaaminen vastaa työtehtäviä ja sitä mukaa nostaa yrityksen tai organisaation tietotaitoa ja luo edellytykset kehittymiselle. Suurin osa korkeakoulujen alueellisesta vaikuttavuudesta ja vaikutuksesta on välillisiä, vain osa on suorita ja välittömiä. (Kinnunen 2001, 13.)

Kuvio 2. Korkeakoulujen ja lähialueen vuorovaikutus (Kinnunen 2001, 11)

Opinnäytetyössä tutkitaan Kemi-Tornion aluevaikuttavuutta jo aiemmin käytössä olleiden mittareiden kautta. Säännöllisesti tuotettavaa tietoa tutkimukseen hyödyntäen, on sen uusiminenkin helpompaa, kuin jos tutkimus tehtäisiin pelkästään kyselyihin pohjautuen. Yksi vuosittain valmistuva lähdemateriaali on tilinpäätös. Vuoden 2011 tilinpäätöksessä ammattikorkeakoulun aluevaikuttavuutta on mitattu suoritettujen tutkintojen, työllistymisen, erillisrahoitteisen toiminnan ja ammattiopistosta ammattikorkeaan sijoittumisen kautta. Tällöin lähestymissuuntana on koulutuksen vaikuttavuus. (Kemi-Tornion ammattikorkeakoulun tilinpäätös ja toimintakertomus 2011.)

Korkeakoulun aluevaikutusta arvioidessa perehdytään yhteen oppilaitokseen kerrallaan, siihen mikä sijaitsee tutkittavalla alueella. Jokaisella oppilaitoksella on oma ympäristönsä, oppilaitosympäristö ja työmarkkinaympäristö, jossa se vaikuttaa. Oppilaitoksen tarjoama koulutus lisää alan kysyntää, mutta oppilaitoksen kokonaisvaikutus riippuu myös muusta tarjolla olevasta koulutuksesta. Oppilaitoksen tarjoaman koulutuksen kanssa on tärkeä huomioida myös vuorovaikutus lähialueen työmarkkinoille ja elinkeinoelämälle. (Mäkinen & Korhonen, 1999, 57–58)

Aluevaikuttavuus on Raivon, Tarnasen ja Wrangen (2007, 17–18) mukaan organisaation toiminnan vaikuttavuutta tietyllä maantieteellisellä alueella. Aluevaikuttavuudella tarkoitetaan sosiaalisia, kulttuurisia, taloudellisia sekä muita vastaavia vaikutuksia, jotka kohdistuvat tutkittavalla talousalueella sijaitseviin toimijoihin. Aluevaikuttavuuden kannalta on olennaista se, kuinka suuri osa menoista jää talousalueelle. Ammattikorkeakouluissa suurimpia menoeriä ovat palkat ja muut henkilöstökulut, vuokrat, investoinnit sekä tavara- ja palveluostot.

Aluevaikuttavuus rikastaa alueen inhimillistä pääomaa kouluttamalla oman alueen henkilöitä omalle alueelle. Ammattikorkeakoulun aluevaikuttavuus toteutuu opetuksen, tutkimus- ja kehittämistyön sekä aluekehittämistyön kautta. (Raivo ym. 2007, 17–18.) Opinnäytetyöni sijaintialueena on Kemi-Tornion talousalue, joka sisältää Kemien ja Tornion kaupungit sekä Keminmaan. Tässä opinnäytetyössä asioita tarkastellaan opetuksen, tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnan sekä aluekehittämisen kautta.

Opetusministeriön, Kemi-Tornionlaakson koulutuskuntayhtymä Lappian ja Kemi-Tornion ammattikorkeakoulun väliseen sopimukseen kaudelle 2010–2012 on kirjattu kohta, joka vahvistaa aluevaikuttavuutta:

Ammattikorkeakoulut vahvistavat työelämään, taiteelliseen toimintaan ja alueellisiin tarpeisiin kytkeytyvää opetusta, yrittäjyyttä sekä erityisesti tuotekehitykseen sekä yritysten, työyhteisöjen ja kolmannen sektorin kehittämiseen liittyvää tutkimus- ja kehitystyötä. Ammattikorkeakoulut turvaavat oman profiilinsa mukaisesti työvoiman saatavuuden. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 12.11.2010.)

Vaikka aluevaikuttavuuden kannalta asioita tarkasteltaisiin eri näkökulmista, liittyvät ne kuitenkin tiiviisti toisiinsa. Ammattikorkeakoulujen lainmukainen tehtävä on antaa ammatillisiin asiantuntijatehtäviin perustuvaa korkeakouluopetusta, tukien samalla elinikäistä oppimista. Lain mukaan ammattikorkeakoulun opetuksen tulee tukea aluekehitystä sekä työelämälähtöisyyttä ja sitä kautta edistää vaikuttavuutta sekä erityisesti omalla alueellaan olla yhteistyössä elinkeino- ja muun työelämän sekä oppilaitosten kanssa. (Ammattikorkeakoululaki 9.5.2003/351.)

Yhtenä aluevaikuttavuuden mittausmenetelmänä tutkitaan ammattikorkeakoulun yhteyttä sen omassa ympäristössä oleviin yrityksiin. Ammattikorkeakoulu saa vaikuttavuutta kouluttamalla opiskelijoita yritysten tarpeisiin ja yritykset puolestaan saavat myyntiä ammattikorkeakoulun ostoista. Näin yhteistyö ammattikorkeakoulun ja yritysten välillä antaa mahdollisuuden kouluttaa asiantuntijoita yritysten tarpeisiin. (Rask 2002, 37.)

Ammattikorkeakoulun alueellisen vaikuttavuuden arvioiminen on nousemassa yhä enemmän esille rahoituksen uudistamis suunnitelmien myötä. Ammattikorkeakoulut saavat rahoituksensa opetusministeriöltä, rahoitus määräytyy opiskelijamäärän ja suoritettujen tutkintojen mukaan. Opetusministeri Henna Virkkusen (kok.) mukaan yhdeksi uudeksi mittariksi edellisten lisäksi pitäisi ottaa ammattikorkeakoulusta valmistuneiden työllistyminen. Tällöin rahoitus määräytyisi enemmän tulosten perusteella. (Liiten 2011.)

3.4 Koulutuksen vaikuttavuus

Koulutuksen vaikuttavuus sisältää eri käsitteitä riippuen tutkittavasta tieteen- ja hallinnonalasta. Koulutuksen vaikuttavuus on toiminnalla tavoiteltavaa, positiivista koulutuksen onnistumista ja tavoitteiden ja tehtävien täyttymistä. Ongelmana on, että oppimistuloksia voi syntyä, vaikka koulutukselle asetetut tavoitteet eivät toteutuisi. Koulutuksen vaikuttavuuden tavoitteena on tuottaa lisäarvoa oppilaan hyvinvoinnille tukemalla hänen kasvuaan ja tuottamalla oppia. Yhteiskunnan kannalta koulutuksen vaikuttavuus on tehokasta, taloudellista ja tuottavaa. (Raivola ym. 2000, 11–13.)

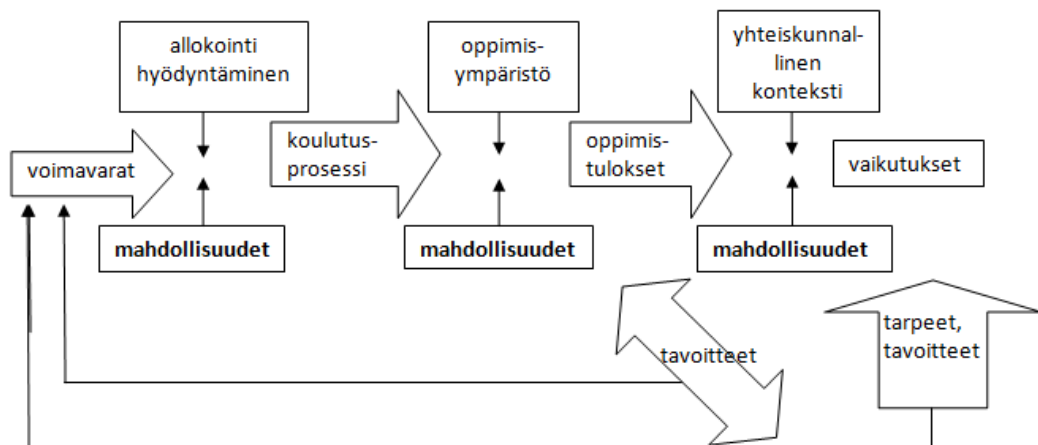
Koulutus vaikuttaa yhteiskuntaan jo pelkällä olemassaolollaan. On ammatteja, joihin tarvitaan tutkinto takaamaan ammattitaidon. Oppilaitos tarvitsee tuloksien aikaansaamiseksi tilojen, opettajien, oppilaiden ja materiaalin lisäksi tavoitteet. Koulutuksen vaikuttavuudessa tulisi mitata todellisuudessa opetettuja ja opittuja asioita, sitä miten opittua sovelletaan käytäntöön. Koulutuksen vaikuttavuuden perinteisessä tarkastelussa otetaan huomioon mm. tutkinnon suorittaneiden määrä ja valmistuneiden työllistyminen. (Raivola 2000, 178–180 & Linna 1999, 12.) Valmistuneiden työllistymisen lisäksi ammattikorkeakoulujen tulisi alkaa seuraamaan sitä, kuinka moni eri amk-tutkinnon suorittaneista on alueella työttömänä (Impiö, Laiho, Mäki, Salminen, Ruoho, Toikka & Vartiainen 2003, 26).

Koulutuksen tehokkuudella, taloudellisuudella ja tuottavuudella tarkastellen sitä, saavutetaanko tavoitteet resursseja säästämällä. Koulutusta arvioidaan yksityisenä ja julkisena investointina, jonka tuottavuus tulisi olla korkea. Mitä korkeampi tuottoaste on, sitä onnistuneempaa on koulutus (verrattuna tutkimukseen, teknologiaan, pääomien kasvatamiseen, terveydenhoitoon, sosiaalipolitiikkaan jne.). (Raivola 2000, 164–166.)

Koulutuksen yhteiskunnallista vaikuttavuutta voidaan tarkastella kolmella lähestymistavalla, joita ovat käytännöllinen ja poliittinen, teoreettinen sekä havaintoihin ja kokemuksiin liittyvä lähestymistapa. Ulkoisella tuloksellisuudella tai palvelukyvyllä voidaan tarkistella toiminnalle asetettujen tavoitteiden saavuttamista asiakkaiden tyytyväisyyttä. (Raivola 2000, 163.)

Koulutuksella on mahdollisuus saada aikaan muutosta yhteiskunnassa, englanninkielisten opintojen tarjoaminen on myös yksi mahdollisuus vaikuttaa muutokseen. Koulutusta voi tarkastella joko sen rakenteiden kautta tai verkostojen ja verkostoitumisen kautta. (Lasonen & Ursin 2011, 15) Kansainvälisten opintojen tarjonnalla mahdollistetaan myös vieraskielisten opiskelijoiden vastaanotto kouluun. Englanninkielisen opiskelun mahdollistaminen avaa ulkomailta Suomeen muuttavalle väestölle mahdollisuuden kouluttautua. Ulkomaalaisilla olisi näin koulutuksen aikana halutessaan mahdollisuus opiskella myös suomenkieltä, jolloin työllistyminen opintojen jälkeen helpottuu.

Koulutus pystyy rakentamaan mahdollisuuksia tuotantoprosessilla. Koulutuksen tuotantoprosessissa eri osat vaikuttavat seuraavan vaiheen onnistumiseen. Koulu ei pysty säätelemään prosessin onnistumiselle yhtä tärkeää osaa, oppilaan taustaa ja sosiaalista ympäristöä, mutta koulu voi vaikuttaa oppimiseen ja motivoitumiseen. Toisen puolesta ei kukaan kuitenkaan pysty oppimaan. Se kuinka paljon eri tekijät tukevat tai estävät toisten tekijöiden vaikutusta matkalla tavoitteeseen, vaikuttaa kehitykseen. Kuvio 3 esittää koulutuksen mahdollisuuksien tuotantoprosessia. (Raivola 2000, 223- 225.)

Kuvio 3. Koulutus mahdollisuuksien rakentajana (Raivola 2000, 225)

Allokointi hyödyntäminen tarkoittaa yllä olevassa kuviossa voimavarojen kohdentamista. Resurssit tulee kohdentaa tehokkaasti, jotta ne vaikuttavat prosessin laatuun. Yhteiskunnallisella kontekstilla tarkoitetaan taustaa ja suhteita. Tutkimalla prosessien ja resurssien yhteyttä edistävään tai jarruttavaan kontekstiin, saadaan tietoa, joka mahdollis-

taa teoreettisen päätelmän, joka on koulutussuunnittelun ja tulosvastuujattelun taustalla. (Raivola 2000, 225–226.)

Koulutuksen vaikutus näkyy sen tuottaman ammattitaidon kautta, sen työmarkkinoille tuottamien työntekijöiden kautta. Teoriassa asiaa tarkastellaan kouluvuosina, tutkintoina ja koulutusasteina, ei sillä, millaisella taidolla tehtävistä suoriudutaan. Koulutuksen laatua arvioitaessa yksi keskeinen mittari on asiakastyytyväisyys. Poliittisesti koulutuksen tarkoituksenmukaisuutta (relevanssia) voidaan tarkastella päätöstentekijöiden tyytyväisyydellä koulutukseen. (Raivola 2000, 167–170.)

Koulutuksen vaikuttavuutta voidaan tarkastella sen mukaan, mitä ulkopuoliset ajattelevat ammattikorkeakoulusta valmistuneista opiskelijoista. Esimerkiksi työnantajat voivat mitata koulutuksen vaikuttavuutta sen mukaan, kuinka hyvin opiskelijat ovat sisäistäneet teoriaopintonsa ja osaavat käyttää tietoa käytännössä. Koulutuksen vaikuttavuus liitetään yleensä koulutuksen arviointiin, sillä voidaankin mitata niitä vaikutuksia, joita koulutuksella on yksilöihin, yhteisöihin tai yhteiskuntaan aina globaalille tasolle saakka. (Niemi 2005,13.)

3.5 Taloudellinen vaikuttavuus

Menoja tulisi olla mahdollisimman vähän ja niitä tulisi pystyä karsimaan sekä samaan aikaan kasvattamaan tuottoa. Ammattikorkeakoulun taloudelliset vaikutukset toiminta-alueella ovat pitkäaikaisia sekä kerrannaisvaikutuksia. Taloudelliseen vaikutukseen vaikuttavat ammattikorkeakoulun henkilökunta, koulussa opiskelevat oppilaat, yhteistyö yritykset. Välillisiä vaikutuksia tulee lisäksi yhteistyö yritysten palkkaamasta henkilökunnasta. (Raivo ym. 2007, 18–19.)

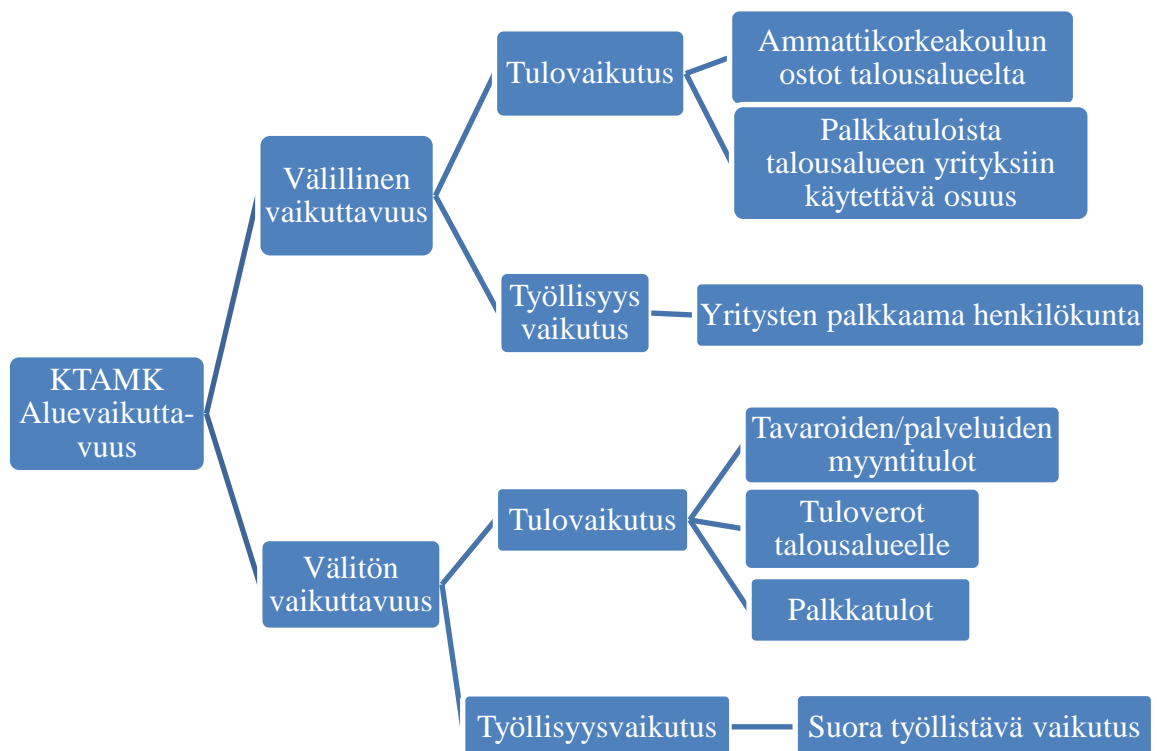
Taloudellisuus ei kuulu koulun sisäisiin asioihin, vaan se on oppilaitoksen ulkopuolelta tuleva tahto. Oppilaitoksen sisäiseen toimintaan kuuluu oppimisen tuottaminen ja kasvun tukeminen, mikäli tätä ei huomioida mittauksissa voi koulutus olla tuloksetonta. (Raivola ym. 2000, 13.)

Eila Linna (1999, 15–16) on määritellyt korkeakoulujen taloudellisen vaikuttavuuden ympäristön lisäarvona, jota voidaan arvioida taloudellisina kulutus-, kysyntä- tai työllisyysvaikutuksina. Koulutuksessa taloudelliset vaikutukset ovat ympäristöön tuotettu lisäarvo. Ne ovat etupäässä välittömiä, kulutusta ja työllisyyttä lisääviä, mutta myös välillisiä. Taloudelliset vaikutukset ulottuvat myös oppilaitoksen oman alueen ulkopuolelle. Sisäisessä vaikuttavuudessa tarkastellaan teknistä tehokkuutta ja ulkoisessa opittujen tietojen ja taitojen taloudellisia hyödyntämismahdollisuuksia.

4 ALUEVAIKUTTAVUUDEN MITTARIT

Tässä työssä käytettävät aluevaikuttavuuden mittarit on jaettu alla olevan kaavion 5 mukaan välillisiin ja välittömiin tulovaikutuksiin. Kaaviossa ilmenee jako pääpiirteittäin. Kemi-Tornion ammattikorkeakoulun aluevaikuttavuus on jaettu välilliseen ja välittömään vaikuttavuuteen. Kumpikin välillinen ja välitön vaikuttavuus sisältävät tulo- ja työllisyysvaikutuksen, jotka puolestaan sisältävät molemmissa vaikuttavuusalueissa eri asioita.

Kaavio 5. Aluevaikuttavuuden jakautuminen

Ammattikorkeakoulun välillinen tulovaikutus koostuu ostoista sekä palkkatuloista, jotka palkansaajat ovat käyttäneet alueen yrityksiin. Välitön tulovaikutus koostuu puolestaan maksetuista palkoista, tuloveroista ja myyntitulosta. Työllisyysvaikutus voi olla suoraa, jolloin siinä huomioidaan ammattikorkeakoulun palkkaamat henkilöt, tai välillistä, jolloin palkkatulot menevät henkilöille, jotka työskentelevät yrityksessä, josta ammattikorkeakoulu ostaa tuotteita tai palveluita.

4.1 Välitön tulovaikutus

Välittömällä tulovaikutuksella kuvataan tilinpäätöksestä nähtäviä palkkatuloja, tuloveroja ja myyntituloja. Palkkatuloista on mittauksissa eritelty ne henkilöt jotka asuvat Kemi-Tornion talousalueella. Tuloveroja kunnat saavat vakinaisesti siellä asuvasta henkilökunnasta. Tuloja alueen yritykset saavat tavaroiden ja palveluiden ostoista. Kemi-Tornion talousalueelle jäävä osuus on arvioitu Kemi-Tornionlaakson koulutuskuntayhtymän taloustoimistosta ja palkkatoimistosta saatujen tietojen perusteella. Lähteenä välittömän tulovaikutuksen tiedoille on käytetty tilinpäätöstä vuodelta 2011.

Taulukko 3. KTAMK:n välitön tulovaikutus talousalueella

Tuloslaskelma	Tilinpäätös 2011	Talousalueelle jäävä osuus	Tilinpäätös 2011 Kaupan ja kulttuurin ala	Talousalueelle jäävä osuus
Toimintatuotot	24 771 894		5 727 457	
Palvelujen ostot	3 114 210	1 463 679	421 523	198 116
Materiaalien ostot	901 624	423 763	131 768	61 931
Palkat ja palkkiot	12 273 232	10 068 960	2 862 651	2 280 388
Henkilösivukulut	2 740 507	1 096 203	603 214	241 286
Poistot	539 866	253 737	196 437	92 325
Muut kulut	736 713	346 255	199 419	93 727
Avustukset	161 972	97 183	21 623	12 974
Välitön tulovaikutus		13 749 780		2 980 747
Ennakonpidätykset	2 997 123		699 059	
joista valtiolle 41 %	1 228 820		286 614	
joista kunnille 59 %	1 768 303		412 445	
Valtion verojen jälke- en välitön tulovai- ikutus kunnissa		12 520 960		2 694 133

Taulukossa 3 on listattu ammattikorkeakoulun tilinpäätöksestä menoerät ja niiden pohjalta laskettu talousalueelle jäävä osuus. Näistä luvuista saadaan Kemi-Tornion ammattikorkeakoulun tulovaikutus Kemi-Tornion talousalueelle.

4.2 Välillinen tulovaikutus

Tässä opinnäytetyössä välilliseen tulovaikutukseen on laskettu arvio siitä, kuinka paljon KTAMK:n Kemi-Tornion talousalueella asuva kaupan ja kulttuurin alan henkilökunnasta käyttää palkastaan alueen yrityksiin. Tilastokeskuksen mukaan kulutus kasvaa koko ajan. Kotitalouksien kulutusmenot ovat keskeinen käsite kulutustutkimuksissa. Isompia kulutustutkimuksia on tehty viimeksi vuonna 2006, sekä vuonna 2012. Vuoden 2012 tulokset julkaistaan vasta kahden vuoden kuluttua. Kulutustutkimuksissa on kulutusalttius laskettu eli tuoteryhmittäin. Kulutusalttiudella kuvataan niitä menoja, jotka kotitaloudet maksavat omasta lompakostaan. Suomessa todellisen kulutuksen osuus on noin kaksi kolmannesta bruttokansantuotteesta. Opinnäytetyössä kulutusalttius on 67 %. Kulutusalttiuden prosenttimäärä on laskettu bruttokansantuote/kk ja saadusta summasta kolme viidesosaa ($35000/12=2917$ $2917/3*2=1945$ $1945/2917*100=67$). (Tilastokeskus 2012b; Findikaattori 2012)

Näiden lisäksi välilliseen tulovaikutukseen voidaan laskea myös opiskelijoiden opintotuki. Mikäli kaikki kaupan ja kulttuurin alan läsnä olevat opiskelijat saavat opintotukea (9 tukikuukautta/vuosi), on se vuositasolla noin 2 335 230 euroa. Tässä summassa ei ole otettu huomioon opiskelijoiden mahdollista opintolainaa. Saamastaan opintotuesta opiskelijat kuluttavat suurimman osan talousalueelle vuokriin, ruokaan ja muihin menoihin. Koska opiskelijoiden opintotuen kulutuksesta ei ole tarkkaa tietoa käytettävissä, tämän opinnäytetyön puitteissa ei sitä ole huomioitu välillisen tulovaikutuksen laskuissa.

Taulukossa 4 kuvataan koko Kemi-Tornion ammattikorkeakoulun palkkamenoista tuleva ostovoiman vaikutus Kemi-Tornion talousalueelle. Ammattikorkeakoulun maksamista palkoista vähennetään ensin se osa, joka maksetaan Kemi-Tornion talousalueen ulkopuolelle. Tämän jälkeen vähennetään ennakonpidätys, eläkevakuutus ja työttömyysvakuutus. Ammattikorkeakoulun talousalueelle maksamasta rahapalkasta, lasketaan kulutukseen käytetty osa sekä siitä se osa, joka on käytetty Kemi-Tornion talousalueella.

Taulukko 4. KTAMK:n ostovoiman vaikutus talousalueen yritysten liikevaihtoon vuonna 2011

KTAMK:n palkkamenot 2011	12 273 232
Talousalueelle jäävä osuus (82,04 %)	10 068 960
-ennakonpidätykset (24,42 %), eläkevakuutus (5,35 %) Työttömyysvakuutus (0,6 %)	2458840+538689+ 60414=3057943
KTAMK:n Kemi-Tornion talousalueelle maksamat rahapalkat	7 011 017
Joista kulutukseen on käytetty (77,5 %)	5 433 538
Joista kulutukseen käytetty Kemi-Tornion talousalueella (66,6 %)	2 694 133
=Henkilökunnan ostovoiman vaikutus talousalueen liikevaihtoon	3 618 736

Taulukossa 5 on vastaavan lainen kuin taulukko 4. Taulukossa 5 on laskettu Kemi-Tornion ammattikorkeakoulun kaupan ja kulttuurin alan palkkamenosta tuleva ostovoiman vaikutus Kemi-Tornion talousalueelle.

Taulukko 5. KTAMK:n kaupan ja kulttuurin alan ostovoiman vaikutus talousalueen yritysten liikevaihtoon vuonna 2011

KTAMK:n kaupan ja kulttuurin alan palkkamenot 2011	2 862 651
Talousalueelle jäävä osuus, kaupan ja kulttuurin ala (79,66 %)	2 280 388
-ennakonpidätykset (24,42 %), eläkevakuutus (5,35 %) Työttömyysvakuutus (0,6 %)	699059+153152+ 17176=869387
KTAMK:n maakuntaan maksamat rahapalkat	1 411 001
Joista kulutukseen on käytetty (67 %)	945 371
Joista on käytetty Kemi-Tornion talousalueella (66,6 %)	629 617
=Henkilökunnan ostovoiman vaikutus talousalueen liikevaihtoon	629 617

Henkilökunnan ostovoiman vaikutuksen lisäksi välilliseen tulovaikutukseen vaikuttaa Kemi-Tornion ammattikorkeakoulun tavaroiden ja palveluiden osto. Tavaraa ja palveluita toimittavat alueen yritykset ostavat itse muilta alueen yrityksiltä tavaroita ja palveluita. Opinnäytetyössä ei ole selvitetty osuutta, jonka yritykset, joista Kemi-Tornion ammattikorkeakoulu ostaa palveluita ja materiaaleja, käyttävät alueella omiin hankin-

toihinsa. Tämän vuoksi on laskettu arviot 10 % ja 40 % olettaen, että yritysten hankinnat talousalueelta ovat 10–40 % välillä.

Kemi-Tornion ammattikorkeakoulu, kuten mikä tahansa muukin organisaatio, vaikuttaa omalta osaltaan budjettivarainkäytöllä Kemi-Tornion talousalueella sekä muilla lähialueilla. Aluevaikuttavuuden kannalta olennaisempi on omalle talousalueelle tuleva vaikutus. Taulukossa 6 on laskettu Kemi-Tornion ammattikorkeakoulun varainkäytön välillinen ja välitön tulovaikutus Kemi-Tornion talousalueelle. Kuluerät taulukkoon on saatu Kemi-Tornion ammattikorkeakoulun tilinpäätöksestä 2011. Suurin osa budjetin menoista koostuu palkoista ja henkilösivukuluista.

Taulukko 6. KTAMK:n varainkäytön välillinen ja välitön tulovaikutus yhteensä

KTAMK:n kuluerä	Kulut 2011	Talousalueelle jäävä osuus	Välitön tulovaikutus	Talousalueelle jäävä osuus	välillinen tulovaikutus	Tulovaikutus YHTEENSÄ
Palvelujen ostot	3 114 210	47 %	1 463 678	10–40 %	146 368-585 471	1 610 046-2 049 149
Materiaalien ostot	901 624	47 %	423 763	10–40 %	42 376-169 505	466 139-593 268
Palkat ja palkkiot	12 273 232	82,04 %	10 068 960	10–40 %	1 006 896-4 027 584	11 075 856-14 096 544
Henkilösivukulut	2 740 507	30 %	822 152	10–40 %	82 215-328 861	904 367-1 151 013
Poistot	539 866	47 %	253 737	10–40 %	25 374-101 495	279 111-355 232
Muut kulut	736 713	47 %	346 255	10–40 %	34 626-134 502	380 881-480 757
Avustukset	161 972	60 %	97 183	10–40 %	9 718-38 873	106 901-136 056
Yhteensä						14 823 301-18 862 019

4.3 Välitön työllisyysvaikutus

Joulukuun 2011 lopussa Kemi-Tornion ammattikorkeakoululla oli päätoimisia henkilöitä palveluksessaan yhteensä 271, joista opettajia oli 130. Lisäksi palveluksessa oli 13 sivutoimista henkilöä, joiden työpanos on noin 5 henkilötyövuotta. (Kemi-Tornion ammattikorkeakoulun tilinpäätös ja toimintakertomus 2011, 10)

Kemi-Tornion ammattikorkeakoulun henkilöstön määrää ja työtä tarkastettaessa henkilötyövuosina vastaa se noin 260 henkilön työpanosta. Vuonna 2010 vastaava luku on ollut noin 275. Kaupan ja kulttuurin alalla henkilökunnan määrä väheni noin 13 % edelliseen vuoteen verrattuna. Palkanlaskennan (Hallikainen 5.4.2012 sähköpostiviesti) mukaan koko ammattikorkeakoulun henkilöstöstä 82,04 % asuu Kemi-Tornion talousalueella ja kaupan ja kulttuurin alan henkilöstöstä 79,66 %. Taulukossa 7 on esitetty vuosien 2010 ja 2011 Kemi-Tornion ammattikorkeakoulun, sekä kaupan ja kulttuurin alan henkilöstön määrä sekä näistä luvuista laskettu Kemi-Tornion talousalueella asuvien osuus. Laskuissa on oletettu vuosina 2010 ja 2011 talousalueella asuneen prosentuaalisesti suunnilleen sama määrä henkilöstöstä. Vuonna 2011 Kemi-Tornion ammattikorkeakoulu on työllistänyt 217 henkilöä ja kaupan ja kulttuurin ala 53 henkeä.

Taulukko 7. KTAMK:n välitön työllisyysvaikutus Kemi-Tornion talousalueella

	KTAMK	KTAMK	Kauppa ja kulttuuri	Kauppa ja kulttuuri
Vuosi	2010	2011	2010	2011
Henkilöstö	274	264	76	66
Talousalueella asuvat	225	217	61	53

4.4 Välillinen työllisyysvaikutus

Välillinen työllisyysvaikutus tarkoittaa niitä palkattuja henkilöitä, jotka yritykset, joista Kemi-Tornion ammattikorkeakoulu tai sen henkilökunta sekä opiskelijat ovat tehneet ostoja, ovat palkanneet mahdollistaakseen tarvittavan palvelun ja tavarantoimituksen. Lisäksi kuntien Kemi-Tornion ammattikorkeakoulun henkilökunnalta saama verotulojen työllistävä vaikutus huomioidaan laskettaessa välillistä työllisyysvaikutusta.

Vuonna 2010 vähittäiskaupan alalla liikevaihto/henkilöstö on ollut 259 000€ koko Suomessa (Tilastokeskus 2012c). Palvelualoilla liikevaihto/työntekijä on 50 000 – 90 000 € (Suomen yrittäjät 2002), tässä opinnäytetyössä käytetään tämän luvun keskiarvoa, 70 000 €, laskettaessa palvelu ostojen välillistä työllisyysvaikutusta. Muihin kuluihin, palkkoihin ja palkkioihin sekä henkilösivukuluihin käytetään liikevaihto/työntekijä lukuuna edellisten lukujen keskiarvoa, 164 500 €. Taulukossa 8 on laskettu Kemi-Tornion ammattikorkeakoulun hankintojen välillinen työllisyysvaikutus.

Taulukko 8. Hankintojen ja henkilökunnalle maksettujen palkkojen välillinen työllisyysvaikutus

KTAMK:n kuluerä	Kulut 2011	Liikevaihto/ työntekijä	välillinen työllisyys- vaikutus (henkilötyövuotta)	Kaupan ja kulttuurin alan kulut 2011	välillinen työllis- yysvaik. (henk. työvuotta)
Palvelujen ostot	3 114 210	70 000	44	1 463 679	21
Materiaalien ostot	901 624	259 000	3	423 763	2
Muut kulut	736 713	164 500	4	346 255	2
Palkat ja palkkiot (ennakonpid. ym. kulujen jälkeen)	9 276 109	164 500	56	2 163 592	13
Henkilösivukulut	2 740 507	164 500	17	603 214	4
Yhteensä			124		42

Kemi-Tornion ammattikorkeakoulun materiaali ja palveluostojen sekä muiden kulujen arvioitu välillinen työllisyysvaikutus on 51 henkilötyövuotta. Henkilötyövuosi kuvaa kokoaikaiseksi muutetun henkilön työpanosta. Kun lukuun lasketaan mukaan palkat, palkkiot ja henkilösivukulut, kasvaa luku 124 henkilötyövuoteen. Kaupan ja kulttuurin alan välillinen työllisyysvaikutus kokonaisuudessaan on 42 henkilötyövuotta. Kemi-Tornion talousalueelle koko KTAMK tuo 75 henkilötyövuotta lisää ja kaupan ja kulttuurin ala 14 henkilötyövuotta (taulukko 9).

Taulukko 9. Kemi-Tornion talousalueelle tuleva välillinen työllisyysvaikutus

KTAMK:n kuluera	Kulut 2011	Liikevaihto/ työntekijä	välillinen työllisyysvai- kutkus talousalueella (henkilötyövuotta)	Kaupan ja kulttuurin alan kulut 2011	välillinen työ- vaikutus talousalueella (henk. työvuotta)
Palvelujen ostot	1 463 679	70 000	21	198 116	3
Materiaalien ostot	423 763	259 000	2	61 931	-
Muut kulut	346 255	164 500	2	93 727	-
Palkat ja palkkiot (ennakonpid. ym. kulujen jälkeen)	7 071 879	164 500	43	1 581 329	10
Henkilösivukulut	1 096 203	164 500	7	241 286	1
Yhteensä			75		14

4.5 Koulutuksen aluevaikutus

Kemi-Tornion ammattikorkeakoulun kanssa samalla alueella toimii myös toisen asteen koulu, ammattiopisto Lappia. Ammattiopisto Lappian opiskelijoista on sijoittunut vuoden 2011 aikana Kemi-Tornion ammattikorkeakouluun 39 kappaletta ja kaupan ja kulttuurin alalle heistä 11. (Kemi-Tornion ammattikorkeakoulun tilinpäätös ja toimintakertomus 2011.)

Koulutuksen aluevaikuttavuutta on tässä opinnäytetyössä selvitetty Kemi-Tornion ammattikorkeakoulusta valmistuneiden määrällä kokonaisuudessaan sekä kaupan ja kulttuurin alalta ja heistä Kemi-Tornion talousalueella asuvat. Taulukossa 10 on vielä tarkemmin esillä eri tutkinnoista valmistuneet henkilöt vuosilta 2010 ja 2011 sekä viimeisenä ilmoitettu keskeyttämisprosentti, joka molempina vuosina on ollut alle 12 %. Taulukossa 11 on esitetty vuosien 2009–2011 aikana valmistuneet opiskelijat aloittain. Tilinpäätöksessä ja toimintakertomuksessa oli selvitetty valmistuneiden työllistyminen, joka oli kaupan ja kulttuurin alalla 51,7 % sekä koko Kemi-Tornion ammattikorkeakoulun osalta 63,2 %. Sitä ei ole tiedossa ovatko opiskelijat työllistyneet Kemi-Tornion talousalueelle. (KTAMK Tulokset ja tunnusluvut.)

Taulukko 10. Kemi-Tornion ammattikorkeakoulun opiskelijat

Opiskelijamäärät	2010	2011
Nuoret	2056	2019
Aikuiset	682	709
Erikoistumisopinnot	61	52
Ylemmät AMK-tutkinnot	182	169
Avoimen AMK:n opintopisteet	1560	1307
Valmistuneet		
Nuoret	315	339
Aikuiset	125	119
Ylemmät AMK-tutkinnot	27	50
Yhteensä valmistuneita	467	508
Kaupan ja kulttuurin alan suoritettut tutkinnot	157	166
Opintojen keskeyttäminen	11,9 %	11,7 %

Vaikka yllä olevassa taulukossa keskeyttäneiden oppilaiden prosentuaalinen määrä ei ole suuri, on se lukumääräksi muutettuna vuonna 2011 ollut yli 230 oppilasta pelkästään nuorten oppilaiden osalta.

Taulukko 11. Vuosina 2009–2011 valmistuneet opiskelijat kaupan ja kulttuurin alalta

Vuosi	Liiketalous ja tietojenkäsittely	Kuvataide ja viestintä
2009	135	44
2010	115	42
2011	120	46
Yht.	370	132

Hankkeistettuja opinnäytetöitä oli tehty Kemi-Tornion ammattikorkeakoulussa vuoden 2011 aikana 84 % kaikista opinnäytetöistä. Yhteensä vuonna 2011 opinnäytetöitä tehtiin 420 kappaletta, näistä 118 kappaletta kaupan ja kulttuurin alalle. Vuosien 2007–2011 välillä vain kerran oli hankkeistettujen opinnäytetöiden määrä ollut alle 80 %. Vuonna

2011 kaupan ja kulttuurin alan tutkintoja oli suoritettu 166 kappaletta. Samana vuonna valmistui kaupan ja kulttuurin alalta yhteensä 91 oppilasta, jotka asuivat Kemi-Tornion talousalueelle (taulukko 12). Koko ammattikorkeakoulusta valmistui 283 Kemi-Tornion talousalueella asuvaa oppilasta.

Taulukko 12. Vuonna 2011 KTAMK:sta valmistuneet oppilaat, jotka asuivat Kemi-Tornion talousalueella

	Tornio	Kemi	Kemin- maa	yht.
KTAMK	109	147	27	283
Kaupan ja kulttuurin ala	59	30	2	91

Taulukoista 11 ja 12 voidaan huomata, että kaupan ja kulttuurin alalta vuonna 2011 valmistuneista oppilaista 55 % asui Kemi-Tornion talousalueella. Valmistuneista oppilaista 45 % asui Kemi-Tornion talousalueen ulkopuolella tuoden vaikuttavuutta omalle asuinalueelleen.

Yksi koulutuksen vaikuttavuuteen liittyvistä mittareista on opiskelijoiden sijoittuminen työelämään valmistumisen jälkeen. Tavoitteena on, että mahdollisimman moni Kemi-Tornion ammattikorkeakoulusta valmistuneista saisi työpaikan Kemi-Tornion talousalueelta. Tässä opinnäytetyössä ei käsitellä lainkaan liiketalouden opiskelijoiden työllistymistä valmistumisen jälkeen, sillä Laura Aho ja Mirva Juntti ovat tehneet vuoden 2012 aikana tutkimuksen KTAMK:n tradenomien työllistymisestä.

5 MITTAUSMENETELMÄT

Materiaali- ja palveluostoista on laskettu ensin kaupan ja kulttuurin alan osuus, tästä osuudesta on arvioitu 47 % jäävän Kemi-Tornion talousalueelle. Arvio on laskettu kaikista kaupan ja kulttuurin alan ostoista vuoden 2011 tietojen pohjalta taloustoimistolta saaduista luvuista. Materiaaleja ja palveluita ei ole laskuissa eroteltu. Luku on sinällään virheellinen, että siinä ei ole huomioitu ollenkaan kaupan ja kulttuurin alan osuutta sähkölaskuun. Materiaali ja palveluostoihin on laskettu mukaan kaikki ne ostot, joissa myyjällä on toimipaikka Kemi-Tornion talousalueella, vaikka y-tunnuksen laskutusosoite olisikin osoitettu toiselle paikkakunnalle. (Herajärvi 4.4.2012 sähköpostiviesti.) Muista toimintakuluista arvioidaan talousalueelle jäävän sama prosenttiosuus kuin palvelu- ja materiaaliostoista, eli 47 %. Vuokria ei ole tässä opinnäytetyössä eritelty. Myös poistojen kohdalla käytetään tarkan tiedon puuttuessa samaa lukua kuin hankintojen kohdalla, eli 47 %.

Henkilöstökuluista on arvioitu jäävän kaupan ja kulttuurin alan osalta 79,66 % maakuntaan ja koko Kemi-Tornion ammattikorkean osalta 82,04 %. Tieto on saatu palkkatuomistosta, se on laskettu sen mukaan kuinka monen henkilökunnan jäsenen kotikunta on 31.12.2011 ollut Kemi, Tornio tai Keminmaa. (Hallikainen 5.4.2012 sähköpostiviesti.) Myös työnantajan maksamissa henkilösivukuluissa arvioidaan jäävän alueelle samansuuruinen osa kuin henkilöstökuluista.

Tuloverot vuonna 2011: Tornio 20 %, Kemi 20,75 % ja Keminmaa 20,50 %. Kaikkien kolmen kunnan keskimääräinen tulovero vuodelta 2011 on 20,42 %. Palkoista maksetuista tuloveroista menee noin 59 % kunnille ja 41 % valtiolle. (Tilastokeskus 2012a.)

Työttömyysvakuutusmaksu oli vuonna 2011 työnantajalla 3,054 % ja työntekijällä 0,60 %. Eläkevakuutusmaksu on ollut vuonna 2011 työnantajalla 16,1 % ja työntekijällä keskimäärin 5,35 %. Eläkevakuutusmaksu on työntekijän osalta laskettu jakamalla kahdella, sillä opinnäytetyössä ei ole selvitetty työntekijöiden ikää. Näin ollen ei voida tietää kuinka moni on todellisuudessa maksanut vuonna 2011 eläkevakuutusmaksua 6 % ja kuinka monella se on ollut 4,7 %. Keskimääräinen ennakonpidätysprosentti kaupan ja kulttuurin alan työntekijöillä on ollut 2011 vuonna 24,42 %. (Hallikainen 5.4.2012 sähköpostiviesti.)

Kemi-Tornion ammattikorkeakoulun opiskelijoiden avustukset ovat opiskelijoille jaettavia stipendejä ja apurahoja. Apurahoja myönnetään esimerkiksi päättöyöntekoon, jatko-opintoihin, ulkomailla opiskeluun ja ulkomaiseen harjoitteluun sekä vähävaraisten hyvin opinnoissa edistyneiden perustutkinto-opiskelijoiden opintoihin. Koska avustusten saajat ovat koulun oppilaita ja kaksi viidestä avustuksen myöntöperusteesta on ulkomailla tapahtuvaan opiskeluun/harjoitteluun, oletetaan kolme viidesosaa avustuksista jäävän Kemi-Tornion talousalueelle. (Kemi-Tornion ammattikorkeakoulu, 2012e)

Kaupan ja kulttuurin alalla läsnä olevien opiskelijoiden kokonaismäärä oli 961. Opintotuen oletetaan kulutettavan pääosin välittömään kulutukseen. Kulutuksesta suurimman osan oletetaan tapahtuvan opiskelupaikkakunnalla.

6 POHDINTA

Opinnäytetyöni alussa perehdyin lähdekirjallisuuteen ja sain huomata, että vaikuttavuudesta tehdyt tutkimukset olivat 2000-luvun alusta tai sitä aikaisemmin kirjoitettuja. Vuoden 2000 jälkeen kirjoitetut kirjat aluevaikuttavuudesta olivat vähissä. Itse kävin läpi Kemi-Tornion ammattikorkeakoulun, Tornion, Kemin, Haaparannan ja Oulun kirjastot ennen kuin olin tyytyväinen löytämäni kirjalliseen lähdeaineistoon.

Suurimpana haasteena opinnäytetyöprosessin aikana oli perhe-elämän, työn ja opinnäytetyön kirjoittamisen yhdistäminen, unohtamatta oikeanlaisen materiaalin ja todellisten mittausmenetelmälukujen hankkimista. Työssä käytetyt luvut on laskettu isommista kokonaisuuksista, vain muutamat luvut ovat olleet valmiiksi saatavilla. Yllättävää oli, kuinka paljon aikaa meni lukujen laskemiseen ja kaavioiden sekä taulukoiden tekemiseen.

Opinnäyteprosessi on selkeyttänyt omaa näkemystä siitä, että ammattikorkeakoulu itsessään on runsas työllistäjä alueella, mutta sen lisäksi se tuo alueelle välillisiä työpaikkoja. Tuloksista ilmeni Kemi-Tornion ammattikorkeakoulun toimintatuotoista, sekä kokonaisuudessaan että kaupan ja kulttuurin alan osalta, jäävän noin puolet Kemi-Tornion talousalueelle. Suurimmat tuloerät alueelle tulevat maksetuista palkoista sekä henkilösivukuluista. Palkoista kulutukseen käytettävä osa on jokaisen palkansaajan tekemä valinta. Asumismenot tulevat asuinalueelle, joka on monesti työpaikan läheisyydessä mutta ns. vapaavalintainen kulutus ei kohdennu välttämättä ammattikorkeakoulun toiminta-alueelle.

Tuloksista voidaan huomata, että pelkästään Kemi-Tornion ammattikorkeakoulun palkkojen osalta välitön tulosvaikutus on 10 068 960 € (brutto), tästä summasta kaupan ja kulttuurin alan osuus on 2 280 388 € (brutto). Kemi-Tornion ammattikorkeakoulun välitön tulosvaikutus vähennysten jälkeen Kemi-Tornion talousalueella on 12 520 960 €, josta kaupan ja kulttuurin alan osuus on 2 694 133 €. Kokonaisuudessaan välillisen ja välittömän tulovaikutuksen on arvioitu olevan Kemi-Tornion talousalueelle 14 823 301–18 862 019 €, riippuen siitä kuinka suuren osan yritykset, joilta ammattikorkeakoulu ostaa palveluita ja materiaalia, käyttää omista kuluistaan talousalueella.

Opinnäytetyössä yritysten talousalueelle jäävän kulutuksen on arvioitu olevan 10–40 % menoista.

Välillisen ja välittömän tulosvaikutuksen lisäksi työssä laskettiin erikseen henkilökunnan palkoista ostovoiman vaikutus alueen liikevaihtoon. Kemi-Tornion ammattikorkeakoulun henkilökunnan ostovoiman vaikutukseksi Kemi-Tornion talousalueen liikevaihtoon saatiin 2 694 133 €. Kaupan ja kulttuurin alan osuus ostovoimasta on 629 617 €.

Välitöntä työllisyysvaikutusta Kemi-Tornion ammattikorkeakoulu tuo Kemi-Tornion talousalueelle 217 henkilötyövuotta. Kaupan ja kulttuurin alan välitön työllisyysvaikutus on 53 henkilötyövuotta. Kemi-Tornion ammattikorkeakoulun välillinen työllisyysvaikutus on 124 henkilötyövuotta, tästä kaupan ja kulttuurin alan osuus on 42 henkilötyövuotta. Kemi-Tornion talousalueelle jäävä osuus välillisestä työllisyysvaikutuksesta on 75 henkilötyövuotta ja kaupan ja kulttuurin alan osuus luvusta on 14 henkilötyövuotta.

Laskennallisten lukujen lisäksi Kemi-Tornion ammattikorkeakoulu mahdollistaa alueella jo valmiiksi asuvien nuorten jatko-opinto mahdollisuudet. Hyvän sekä monipuolisen koulutustarjonnan ja laadukkaan opetuksen takaaminen alueella vähentää varmasti alueelta pois päin suuntaavaa muuttoliikettä. Englanninkielisen opetuksen järjestäminen tuo alueelle oppilaita myös ulkomailta. Itse kiinnitin huomiota englanninkielistä koulutusta tarkastellessa siihen, että kulttuurialalla ei ollut tarjolla englanninkielistä koulutusohjelmaa. Mietinkin, onko tulevaisuudessa mahdollisuus järjestää myös kulttuurin alalle englanninkielistä koulutusohjelmaa.

Tutkimuksessa laskettavat luvut on mahdollista päivittää vuosittain ajantasaiseksi ja säännöllisen päivittämisen myötä tuloksen vertailu paranee. On ammattikorkeakoulun kannalta hyödyllisempää verrata aikaisempia tuloksia uusiin kuin eri korkeakouluja keskenään. Mikäli vertailuja tehdään eri korkeakoulujen kesken, tulee aina ottaa huomioon myös se, millaisella alueella ammattikorkeakoulu vaikuttaa.

Korkeakoulujen yhtiöittäminen tulee vaikuttamaan Rovaniemen ja Kemi-Tornion ammattikorkeakouluihin. Jo nyt on yhdistetty it-tukipalvelu, omasta mielestä näkyvin muutos yhdistämisen aikana oli sähköpostilista. Sähköpostilistalle tuli monta uutta nimeä

lisää, kun osoitelistat yhdistettiin. Kahden ammattikorkeakoulun yhdistäminen tuo varmasti omat haasteensa, mutta myös mahdollisuutensa. Nähtäväksi jää, kuinka Rovaniemi, Kemi ja Tornio tässä onnistuvat.

Tutkimusta voisi jatkaa yhdistämällä siihen tulevan osakeyhtiön ja katsomalla millainen alueellinen vaikuttavuus uudella isolla Lapin ammattikorkeakoululla on alueeseen. Tällöin tutkimuksen aluekin tulisi laajenemaan huomattavasti. Kemi-Tornion talousalue muuttuisi Pohjois-Suomen talousalueeksi.

Laajemman tutkimuksen tästä työstä saisi esimerkiksi perehtymällä ammattikorkeakoulun oppilaisiin. Yksi mielestäni hyvä tutkimisen kohde olisi keskeyttäneiden oppilaiden syyn selvittäminen. Mikäli keskeyttäneille oppilaille pystyisi järjestämään kyselyn, voisi selvittää, mikä saisi oppilaan jatkamaan aloittamansa opinnot loppuun.

LÄHTEET

Ammattikorkeakoululaki 9.5.2003/351. Luettu 23.3.2012.

<<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2003/20030351>>.

Anttila, Pirkko 2004. Tiedonhankinnan kanavat ammatillisen asiantuntijuuden edistäjänä. Teoksessa Kotila, Hannu & Mutanen, Arto (toim.) 2004. Tutkiva ja kehittävä ammattikorkeakoulu. Helsinki: EDITA.

E-city 2012. Kemi-Tornion alueen kartta. Luettu 11.11.2012.

<<http://www.ecity.fi/kartta.html>>

Ely-keskus 2012. Kemi-Tornio alueen kartta. Luettu 11.11.2012.

<www.ely-keskus.fi>

Eskola, Jari & Suoranta, Juha 1998. Johdatus laadulliseen tutkimukseen.

5.painos. Tampere: Osuuskunta vastapaino.

Eskola, Jari & Suoranta, Juha 2005. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Tampere: Vastapaino.

Findikaattori 2012. Ajantasaista tietoa yhteiskunnan keskeisistä ilmiöistä indikaattoreiden muodossa. Valtioneuvoston kanslian ja tilastokeskuksen toteuttama palvelu. Luettu 10.11.2012 <<http://www.findikaattori.fi/fi/2>>

Hallikainen, Maarit, palkkasihteeri, Kemi-Tornion koulutuskuntayhtymä Lappia. Re:Palkkatoimiston luvut. Sähköpostiviesti kati.pasma@lappia.fi 5.4.2012

Haveri, Arto & Holappa, Jaana 1999. Pohjoisten seutujen elinkeinot. Suomen kuntaliitto. Helsinki: Kuntaliiton painatuskeskus.

Herajärvi, Eija, taloussuunnittelija, Kemi-Tornionlaakson koulutuskuntayhtymä Lappia. Re:Taloustoimisto 2012. Taloustoimiston antamat luvut ammattikorkeakoulun ostoista. Sähköposti kati.pasma@lappia.fi 4.4.2012

Hirsjärvi, Sirkka & Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula 2007. Tutki ja kirjoita. 13. osittain uudistettu painos. Helsinki: Tammi.

Impiö, Irene & Laiho, Ulla-Maija & Mäki, Maire & Ruoho, Kari & Salminen, Hannele & Toikka, Mirja & Vartiainen, Perttu 2003. Ammattikorkeakoulut aluekehittäjinä. Ammattikorkeakoulujen aluekehitysvaikutuksen huippuyksiköt 2003-2004. Helsinki: EDITA.

Jokinen, Arja-Leena 2010. Tieto, luovuus, taito, into; Tornion kaupallisen opetuksen historia 1959–2009. Kemi: Kemi-Tornion ammattikorkeakoulu.

- Kananen, Jorma 2008. Kvantti–Kvantitatiivinen tutkimus alusta loppuun. Jyväskylä: Jyväskylän yliopistopaino.
- Kemi 2011. Kemin väkiluku. Luettu 11.11.2012.
< <http://tilastokeskus.fi/tup/kunnat/kuntatiedot/240.html>>
- Kemi2012. Kemin kaupunki. Luettu 11.11.2012.
<www.kemi.fi>
- Kemi-Tornion alueen kehittämiskeskus 2009. Luettu 11.11.2012.
< <http://www.kemi-tornio.fi/alue>>
- Kemi-Tornion ammattikorkeakoulu 2011. Vasta-argumentteja OKM:n Kemi-Tornion ammattikorkeakoululle antamaan palautteeseen.
- Kemi-Tornion ammattikorkeakoulu 2012a. Historia.
< <http://www.token.fi/?DeptID=15105>>
- Kemi-Tornion ammattikorkeakoulu 2012b. Koulutusalat.
< <http://www.token.fi/Suomeksi/Esittely/Koulutusalat.iw3>>
- Kemi-Tornion ammattikorkeakoulu 2012c. Toimipisteet.
< <http://www.token.fi/Suomeksi/Yhteystiedot/Toimipisteet.iw3>>
- Kemi-Tornion ammattikorkeakoulu 2012d. Tulokset ja tunnusluvut. Luettu 9.4.2012.
< http://www.token.fi/Suomeksi/Esittely/Tulokset_ ja_tunnusluvut.iw3>
- Kemi-Tornion ammattikorkeakoulu 2012e. Asuminen, rahat & työ. Luettu 9.11.2012.
< <http://edu.token.fi/?DeptID=16321>>
- Kemi-Tornion ammattikorkeakoulu, TKI-toiminta 2011. Luettu 9.4.2012.
< http://www.token.fi/Suomeksi/Tutkimus_ ja_ kehitys.iw3>.
- Kemi-Tornion ammattikorkeakoulun viestintäpalvelut 2009. Kemi-Tornion ammatti korkeakoulun strategia 2012. Oulu: Kalevaprint.
- Kemi-Tornion ammattikorkeakoulun tilinpäätös ja toimintakertomus 2011. Sähköposti kati.pasmaappia.fi. Sinikka Jänkälä 23.3.2012.
- Kemi-Tornionlaakson koulutuskuntayhtymä Lappia 2012a. Strategia LATU2015. Henkilökunnan intranet. Luettu 9.9.2012.
- Kemi-Tornionlaakson koulutuskuntayhtymä Lappia 2012b. Uutisarkisto 2011. Luettu 25.3.2012
<<http://www.kkylappia.fi/Suomeksi/Etusivu/Uutiset/Uutisarkisto.iw3?showlocation=cace4e3b-59f8-4739-ae23-e497c2091cdb&newsID=c14f1393-adce-4a21-a61d-0b484391c6d1>>.

- Kemi-Tornionlaakson koulutuskuntayhtymä Lappia 2012c. Luettu 1.6.2012.
< <http://www.kkylappia.fi/Suomeksi/Paatoksenteko.iw3>>
- Keminmaa 2011. Keminmaan väkiluku. Luettu 11.11.2012.
< <http://tilastokeskus.fi/tup/kunnat/kuntatiedot/241.html>>
- Kinnunen, Juha 2001. Korkeakoulujen alueellisen vaikuttavuuden arviointi. Kriteerejä vuorovaikutteisuuden arvottamiselle. Korkeakoulujen arviointineuvoston julkaisuja 5:2011. Helsinki: Oy EDITA Ab.
- Laki ammattikorkeakoulu lain muuttamisesta. Luettu 30.3.2012
< <http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2011/20110953>>.
- Lasonen, Johanna & Ursin, Jani (toim.) 2011. Koulutus yhteiskunnan muutoksissa: jat kuvuuksia ja katkoksia. Jyväskylä: Jyväskylän yliopistopaino.
- Liiten Marjukka 2011. Helsingin Sanomat. Uutiset. Julkaistu 12.4.2011.
<http://m.hs.fi/inf/infomo?site=hstxt&view=news_kaupunki_child&feed:a=hs.fi&feed:c=news&feed:i=1135265332335>
- Liljander, Pekka 2002. Omalla tiellä. Ammattikorkeakoulut kymmenen vuotta. Helsinki: EDITA.
- Linna, Eila 1999. Korkeakoulun vaikuttavuus ulkopuolisen silmin. Teoksessa Vähäpassi, Anne & Moitus, Sirpa (toim.) 1999. Korkeakoulut alueidensa vetureina. Viisi näkökulmaa vaikuttavuuteen. Helsinki: Oy EDITA Ab.
- Mäki, Maire 2000. Laadun ilmapiiirekijät ammattikorkeakoulussa. Tampere: Tampereen yliopistopaino Oy Juvenes Print.
- Mäkinen, Raimo & Korhonen, Kristiina 1999. Oppilaitos työvoimapumppuna. Teoksessa Vähäpassi, Anne & Moitus, Sirpa (toim.) 1999. Korkeakoulut alueidensa vetureina. Viisi näkökulmaa vaikuttavuuteen. Helsinki: Oy EDITA Ab
- Niemi, Esa 2005. Pysyvä muutos kehittämishankkeiden vaikuttavuutta etsimässä. Tampere: Tampereen yliopistopaino.
<<http://www.kotu oulu.fi/ede/docs/pmuutos.pdf>>
- Opetusministeriö 2004. Ammattikorkeakouluetiikka. Opetusministeriön julkaisuja 2004:30. Helsinki: Yliopistopaino / Universitetstryckeriet.
- Opetus- ja kulttuuriministeriö 2011a. Kirje 5.10.2011. Opetus- ja kulttuuriministeriön palaute ammattikorkeakouluille ja ammattikorkeakoulujen vuoden 2011 toiminnan raportti. OKM/47/210/2011.

- Opetus- ja kulttuuriministeriö 12.11.2010. Opetusministeriön, Kemi-Tornionlaakson koulutuskuntayhtymä Lappian ja Kemi-Tornion ammattikorkeakoulun välinen sopimus kaudelle 2010-2012. Luettu 30.3.2012
<http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Koulutus/ammattikorkeakoulutus/hallinto_ohjaus_ja_rahoytus/tavoitesopimukset/sopimukset1012/Tokem_Sopimus_2010-2012_tarkistettu.pdf>.
- Opetus- ja kulttuuriministeriö 20.11.2011. Ammattikorkeakouluille kaksi miljoonaa tuloksellisuusrahaa. Luettu 30.3.2012
<http://www.minedu.fi/OPM/Tiedotteet/2011/12/amk_tuloksellisuusraha.html>.
- Opetus ja kulttuuriministeriö 2012a. Sivistyspoliittinen ministeriryhmä 24.2.2012: Ammattikorkeakoulujen toimilupien uudistaminen.
<http://www.minedu.fi/OPM/Koulutus/ammattikorkeakoulutus/ammattikorkeakoulu_uudistus/aineistot/?lang=fi>.
- Opetus- ja kulttuuriministeriö 2012b. Amk-uudistus 2011-2014. Ehdotusammattikorkeakoulujen rahoitusmalliksi vuodesta 2014 alkaen. Pdf 4.10.2012.
<http://www.minedu.fi/OPM/Koulutus/ammattikorkeakoulutus/ammattikorkeakoulu_uudistus/aineistot/?lang=fi> Luettu 2.11.2012.
- Opetus- ja kulttuuriministeriö 2012c. Koulutusjärjestelmä. Luettu 4.11.2012.
<<http://www.minedu.fi/OPM/Koulutus/koulutusjaerjestelmae/?lang=fi>>
- Opetus- ja kulttuuriministeriö 2012d. Koulutuksen hallinto. Luettu 4.11.2012.
<http://www.minedu.fi/OPM/Koulutus/koulutusjaerjestelmae/koulutuksen_hallinto_ja_paaetoeksenteko/?lang=fi>
- Opetus- ja kulttuuriministeriö 2012e. Opiskelu ja tutkinnot ammattikorkeakouluissa.
<http://www.minedu.fi/OPM/Koulutus/ammattikorkeakoulutus/opiskelu_ja_tutkinnot/?lang=fi> Luettu 4.11.2012
- Opetus- ja kulttuuriministeriö 2012f. Ammattikorkeakoulujen tutkimus ja kehitystyö.
<http://www.minedu.fi/OPM/Koulutus/ammattikorkeakoulutus/tutkimus_ja_kehitystyoe/?lang=fi> Luettu 4.11.2012.
- Raivo, Petri & Tarnanen, Teppo & Wrangé, Kim 2007 Pohjois-Karjalan ammattikorkeakoulun aluevaikuttavuus. Joensuu: Yliopistopaino.
- Raivola, Reijo 2000. Tehoa vai laatua koulutukseen? Juva: WS Bookwell Oy.

- Raivola, Reijo & Valtonen, Päivi & Vuorensyrjä, Matti 2000. Käsitteet, mallit ja indikaattorit koulutuksen tehokkutta ja vaikuttavuutta arvioitaessa. Teoksessa Raivola, Reijo 2000. Vaikuttavuutta koulutukseen. Helsinki: Oy EDITA Ab.
- Rask, Maija 2002. Ammattikorkeakoululaitoksen vakiintuminen ja uudet haasteet. Teoksessa Liljander Juha-Pekka (toim.) Omalla tiellä ammattikorkeakoulut jo kymmenen vuotta. Helsinki: EDITA.
- Saarinen-Kauppinen, Anita & Puusniekka, Anna. 2006. Luettu 12.5.2012. KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. <<http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/>>.
- Salminen, Hannele & Ylä-Anttila, Pekka 2010. Ammattikorkeakoulujen taloudellisen ja hallinnollisen aseman uudistaminen. Selvityshenkilöiden raportti. <www.minedu.fi/OPM/Julkaisut/2010/amk_hallinnon_selvitys.html>
- Suomen yrittäjät 2002. Nuoren yrittäjän ohjelma. Luettu 10.11.2012. <www.yrittajat.fi/File/597dd7e5-2a5f-4d02.../nuoriohjelmaNET.pdf>
- Tilastokeskus 2012a. Kuntien tulovero. Artikkelit. Luettu 1.4.2012. <www.stat.fi>.
- Tilastokeskus 2012b. Kulutusmenot Eu-maissa. Luettu 10.11.2012. <http://www.stat.fi/artikkelit/2009/art_2009-12-14_006.html?s=0#1>
- Tilastokeskus 2012c. Kaupan tilinpäätöstilasto 2010. Luettu 10.11.2012. <www.stat.fi/til/katipa/2010/katipa_2010_2012-02-22_fi.pdf>
- Tornio 2011. Tornion väkiluku. Luettu 11.11.2012. <<http://tilastokeskus.fi/tup/kunnat/kuntatiedot/851.html>>
- Tornio 2012. Tornion kaupunki. Luettu 11.11.2012 <www.tornio.fi>
- Tuloksellisuusrahoitus 2011. Luettu 8.4.2012 <http://www.minedu.fi/OPM/Tiedotteet/2011/12/amk_tuloksellisuusraha.html>.
- Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli 2002. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.
- Ulapland uutisarkisto 2012. Lapin korkeakoulu uudistus etenee ripeästi 10.1.2012. Luettu 30.4.2012 <http://www.ulapland.fi/Suomeksi/Ajankohtaista/Uutisarkisto/2012.iw3?s_howmodul=149&newsID=1612ec27-3fac-4366-9492-a4d075e6ad53>

Vesterinen Marja-Liisa 2004. Tutkimus- ja kehitystyön kokonaisuus. Teoksessa Kotila, Hannu & Mutanen, Arto (toim.) 2004. Tutkiva ja kehittävä ammattikorkeakoulu. Helsinki: EDITA.

Vilka, Hanna 2007. Tutki ja mittaa: määrällisen tutkimuksen perusteet. Jyväskylä: Tammi.